

Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2013

Rapportage over de uitvoer van militaire goederen
van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de
minister van Buitenlandse Zaken

juli 2014

Inhoudsopgave rapport Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2013

	<u>pagina</u>
Hoofdstuk	
1 Inleiding	3
2 De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie	3
3 Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid	5
4 Uitgangspunten van het wapenexportbeleid	6
5 Transparantie in het wapenexportbeleid	8
6 De Nederlandse wapenexport in 2013	9
7 EU-samenwerking	10
8 Het Wassenaar Arrangement	11
9 Exportcontrole en dual-use goederen	12
10 Wapenbeheersing	14
 Bijlagen	
1 <i>Overzichten van de waarde van de in 2013 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en van de waarde van de in 2013 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per land van eindbestemming (eerste helft, tweede helft, totaal)</i>	19
2 <i>Schema van de ontwikkeling van de Nederlandse wapenexport voor de jaren 2004-2013</i>	33
3 <i>Overzicht van afgegeven vergunning met een waarde groter dan € 2 miljoen voor dual use producten met militair eindgebruik</i>	34
4 <i>Overzicht van de waarde van de in 2013 afgegeven vergunningen voor doorvoer van militaire goederen per land van bestemming</i>	35
5 <i>Genotificeerde afgewezen vergunningaanvragen ('denial notifications') in 2013</i>	36
6 <i>Overzicht van in 2013 verkocht overtollig defensiematerieel</i>	37
7 <i>Overzicht van de in 2013 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer alsmede aan de Kamer gestuurde brieven over wapenexport</i>	39
8 <i>Versnelde rapportagebrieven in 2013</i>	41

1. Inleiding

Het voorliggende rapport over het Nederlandse wapenexportbeleid in 2013 is het zeventiende rapport dat conform de 'Notitie over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen' (Kamerstuk 22 054 Nr. 30, 27 februari 1998) is opgesteld. Het rapport bevat:

- een kenschets van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie;
- een overzicht van de uitgangspunten en het instrumentarium van het Nederlandse wapenexportbeleid;
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van transparantie;
- een beschrijving van de voor het wapenexportbeleid relevante ontwikkelingen in de EU;
- een schets van de rol en betekenis van het Wassenaar Arrangement;
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het terrein van goederen voor tweeërlei gebruik;
- en een beschrijving van de inspanningen op het terrein van de wapenbeheersing met bijzondere aandacht voor de problematiek van de kleine wapens.

In *Bijlage 1* bij het rapport staan de waarden van de verleende exportvergunningen in het jaar 2013 per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. *Bijlage 2* geeft de ontwikkeling weer van de Nederlandse wapenexport voor de periode 2004-2013. *Bijlage 3* biedt een overzicht van afgegeven vergunningen met een waarde groter dan € 2 miljoen voor dual use producten met militair eindgebruik. *Bijlage 4* bevat een overzicht van de verstrekte vergunningen voor doorvoer van militaire goederen naar derde landen. In *bijlage 5* worden de door Nederland aan de EU-partners gemelde afwijzingen van aangevraagde vergunningen vermeld. Deze meldingen worden met de partners uitgewisseld uit hoofde van artikel 4 van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, voorheen de EU Gedragscode inzake wapenexport. *Bijlage 6* biedt een overzicht van het overtollig defensiematerieel dat in 2013 is verkocht. *Bijlage 7* bevat een overzicht van de in 2013 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer over het wapenexportbeleid. Tot slot zijn in *bijlage 8* de brieven aan de Kamer opgenomen waarmee versneld werd genotificeerd over de afgifte van enkele grotere vergunningen.

2. De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie

De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie bestaat, op een enkele uitzondering na, vooral uit civiele ondernemingen en onderzoeksinstellingen met in militaire productie gespecialiseerde onderdelen. Deze sector – met meer dan 14.000 arbeidsplaatsen en 451 zich betrokken voelende bedrijven, waarvan er bijna 300 ook daadwerkelijk in de defensie- en veiligheid gerelateerde industrie actief zijn – kenmerkt zich door technologisch hoogwaardige productie, frequente innovatie en hoog opgeleid personeel, een combinatie die borg staat voor producten van hoge kwaliteit die ook in het buitenland aftrek vinden. Maar liefst 70% van de omzet is afkomstig uit export. Van de banen in deze sector is 32% aan te merken als onderzoek en ontwikkeling (R&D) en meer dan 60% van de personen die in de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie werkzaam zijn, heeft een opleiding op HBO-niveau of hoger. De sector is derhalve van groot economisch belang en heeft een sterk innovatief vermogen. De defensie- en veiligheid gerelateerde industrie draagt niet alleen direct bij aan de uitrusting van het Nederlandse leger, maar draagt door de nauwe samenwerking met de verschillende krijgsmachtonderdelen ook bij aan het operationele vermogen van de Nederlandse krijgsmacht en daarmee aan het aanzien en de effectiviteit van de Nederlandse inzet bij internationale missies.

Het overheidsbeleid is er op gericht om, vanuit de operationele belangen en behoeften van Defensie, de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie en kennisinstellingen zo te positioneren dat zij een hoogwaardige bijdrage aan de Nederlandse veiligheid kunnen leveren. Daarmee kunnen zij ook op de Europese en internationale markt en in toeleveringsketens competitief opereren. Om dit te bereiken worden Nederlandse bedrijven rechtstreeks, of indirect, indien mogelijk, door middel van industriële participatie-opdrachten, betrokken bij nationale militaire aanbestedingen. Dit beleid is beschreven in de Defensie Industrie Strategie (DIS) die in december 2013 aan de Tweede Kamer is aangeboden.¹

Omdat de Nederlandse markt te klein is om de aanwezige expertise in stand te houden, wordt ook deelname van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie aan internationale samenwerking op het gebied van defensiematerieel gestimuleerd. Zodoende zijn inmiddels commerciële relaties ontstaan, met name met Duitse, Amerikaanse, Britse en Belgische ondernemingen, waarbij ook gezamenlijke verplichtingen worden aangegaan met betrekking tot het onderhoud van systemen en de naleverantie van onderdelen. Samenwerkingsverbanden zijn eveneens van belang voor de leveranties aan derde landen. De mogelijkheid voor Nederlandse bedrijven om langdurige internationale samenwerkingsrelaties aan te gaan, hangt in dat licht mede af van de transparantie en de consistentie van het Nederlandse wapenexportbeleid.

De exportactiviteiten van deze sector worden beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van de bestaande kennisbasis. Dat laat onverlet dat in het belang van de internationale rechtsorde en de bevordering van vrede en veiligheid grenzen moeten worden gesteld aan de exportactiviteiten van de defensie- en veiligheid gerelateerde industrie. Binnen die grenzen mag de Nederlandse industrie, naar het oordeel van het kabinet, voorzien in de legitieme behoefte van andere landen aan defensiematerieel. Rekening houdend met bovengenoemde omstandigheden heeft de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie zich steeds meer gespecialiseerd. De ondernemingen met het grootste exportaandeel in hun militaire productie fabriceren voornamelijk technologisch hoogwaardige componenten en subsystemen. De maritieme sector is nog altijd wel in staat om alle productiefasen tussen tekentafel en tewaterlating op zich te nemen, en daarmee bij te dragen aan de Nederlandse uitvoer van complete wapensystemen.

De meest recente kwantitatieve gegevens over het defensie- en veiligheid gerelateerde bedrijfsleven zijn in 2010 op basis van vrijwilligheid door de betrokken bedrijven beschikbaar gesteld in het kader van een studie uitgevoerd door Triarii in opdracht van Economische Zaken waarover de Tweede Kamer per brief van 4 juni 2012 werd geïnformeerd². De kerngegevens hieruit zijn als volgt:

---

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 31 125, nr. 20: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31125-20.html>.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 31 125, bijlage bij nr. 11.

Tabel 1: Capaciteitsgegevens van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie

Aantal bedrijven	451
Defensie- en veiligheid gerelateerde omzet 2010	€ 3,10 miljard
Defensie- en veiligheid gerelateerde omzet als % van de totale omzet	7%
Defensie- en veiligheid gerelateerde export 2010	€ 2,18 miljard
Aantal defensie- en veiligheid gerelateerde arbeidsplaatsen	14.242
waarvan aantal defensie- en veiligheid gerelateerde R&D-arbeidsplaatsen	4.554

Bron: Triarii 2012.

Al enige jaren telt Nederland ongeveer 451, veelal kleine en middelgrote ondernemingen die betrokken zijn of willen zijn bij militaire productie. Daarbij moet worden aangetekend dat militaire productie dient te worden gedefinieerd als productie op basis van binnenlandse en buitenlandse defensie- en veiligheidsopdrachten en niet als productie van goederen die op grond van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen bij uitvoer vergunningplichtig zijn. Daardoor kan bijvoorbeeld de hier vermelde exportwaarde afwijken van de totale waarde van de afgegeven uitvoervergunningen.

Naar schatting levert militaire productie gemiddeld een totale Nederlandse omzet op van € 3,1 miljard per jaar. Het betreft een aandeel van gemiddeld circa 7% op de totale omzet van de betrokken bedrijven en instituten, die voor het merendeel derhalve vooral civiele activiteiten ontplooiën. Er zijn slechts enkele bedrijven die zich vrijwel geheel op de defensiemarkt richten. Van de totale export van deze bedrijven en instituten wordt ongeveer circa € 2,18 miljard als export gekwalificeerd. De hoogwaardige kennisontwikkeling die gepaard gaat met militaire productie stelt deze bedrijven en instituten in staat productinnovaties te bewerkstelligen en is daarenboven belangrijk voor militaire 'spin-offs' en civiele 'spill-overs'. De 'lucht- en ruimtevaartsector' is de meest genoemde sector waarin de bedrijven actief zijn, gevolgd door de maritieme sector, de commando-, control- en communicatiesector en de informatietechnologiesector.

3. Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid

Vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen worden verstrekt op grond van Algemene Douanewet en het daarvan afgeleide exportcontrole-instrumentarium. Bedrijven of personen die voornemens zijn goederen en technologie uit te voeren die voorkomen op de zgn. EU lijst van militaire goederen³, dienen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een aanvraag in voor een uitvoervergunning. De CDIU, onderdeel van de Belastingdienst/Douane Groningen van het Ministerie van Financiën, staat voor de verlening van uitvoervergunningen onder beleidstoezicht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Vergunningen worden afgegeven namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar de NAVO- en EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (Australië, Japan, Nieuw Zeeland en Zwitserland) worden in beginsel door de CDIU afgehandeld op basis van een door Buitenlandse Zaken opgestelde werkinstructie. In het verslagjaar gold een uitzondering op deze regel voor Cyprus en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen, alsmede aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, worden ter besluitvorming voorgelegd aan het ministerie. Voor de toetsing van aanvragen aan de criteria van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling

³ Publicatieblad van de Europese Unie Nr. C107 van 09-04-2014 (directe link: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2014:107:FULL&from=EN>)

van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie vraagt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een buitenlandspolitiek advies aan de minister van Buitenlandse Zaken. Diens advies neemt bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning een centrale plaats in. Waar het aanvragen betreft voor uitvoer naar ontwikkelingslanden die voorkomen op de OESO/DAC-lijst betreft de minister van Buitenlandse Zaken het Directoraat-generaal internationale samenwerking (DGIS) in zijn advies.⁴.

In geval van uitvoer van militaire goederen die worden afgestoten door de Nederlandse krijgsmacht, wordt de Kamer vooraf (eventueel vertrouwelijk) ingelicht door de minister van Defensie. In het geval van afstoting is de normale vergunningprocedure van toepassing en worden dergelijke transacties, net zoals de exporttransacties van het bedrijfsleven, door het Ministerie van Buitenlandse Zaken getoetst aan de criteria van het wapenexportbeleid.

Doorvoer

Met een wijziging van de In- en Uitvoerwet werd in 2001 de mogelijkheid gecreëerd om de systematiek en toetsing van het wapenexportbeleid in bepaalde gevallen ook toe te passen op de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Sindsdien is de controle op die doorvoer een aantal keren aangepast. Tot 1 juli 2012 gold voor ondernemers die militaire goederen doorvoerden uit of naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO alleen een meldplicht. Sinds 1 juli 2012 is deze meldplicht vervangen door een vergunningplicht als de doorvoorzending (uit een van deze landen of met eindbestemming een van deze landen) wordt overgeladen in Nederland. Dit geldt bijvoorbeeld voor een zending die van schip op trein wordt overgeladen, maar ook als goederen van het ene op het andere vliegtuig worden overgeladen. Worden er géén goederen overgeladen, dan volstaat een meldplicht voor doorvoorzendingen uit of naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO. De overheid gebruikt de meldingen om een overzicht te krijgen van de aard en omvang van de militaire goederen die via Nederland worden doorgevoerd. Ook kan de overheid op basis van die informatie beslissen of voor een doorvoorzending waar eigenlijk geen vergunningplicht geldt, toch een vergunning nodig is. Hiervoor wordt bijvoorbeeld gekozen als er aanwijzingen zijn dat het land van herkomst de goederen niet heeft gecontroleerd. Of als de zending tijdens de doorvoer een andere bestemming lijkt te krijgen dan was opgegeven. Voor doorvoorzendingen waar geen van de hierboven genoemde bondgenoten is betrokken, geldt altijd een vergunningplicht.

4. Uitgangspunten van het wapenexportbeleid

Aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van militair materieel worden per geval getoetst aan de acht criteria van het wapenexportbeleid met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming en de eindgebruiker. Deze acht criteria zijn oorspronkelijk vastgesteld door de Europese Raden van Luxemburg (1991) en Lissabon (1992) en vervolgens opgenomen in een EU-Gedragscode voor de wapenexport (1998). Op 8 december 2008 nam de Raad van de Europese Unie het besluit om de tien jaar eerder tot stand gekomen EU Gedragscode om te zetten in Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.⁵ De criteria luiden als volgt:

---

⁴ De OESO/DAC lijst is een door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling opgestelde lijst van landen die internationale financiële steun ontvangen.

⁵ Publicatieblad van de Europese Unie Nr. L 335 van 13-12-2008 vanaf pag.99 (directe link <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:nl:PDF>)

1. naleving van de internationale verplichtingen van de lidstaten van de Gemeenschap, met name door de Veiligheidsraad van Verenigde Naties en de Europese Gemeenschap uitgevaardigde sancties, de verdragen inzake non-proliferatie en andere onderwerpen, alsmede andere internationale verplichtingen.
2. eerbiediging van de rechten van de mens in het land van eindbestemming en naleving van het internationaal humanitair recht door dat land.
3. de interne situatie van het land van eindbestemming ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten.
4. handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de regio.
5. de nationale veiligheid van de lidstaten, van de gebieden waarvan één van de lidstaten de buitenlandse betrekkingen behartigt, alsmede van bevriende landen of bondgenoten.
6. het gedrag van het land van eindbestemming ten opzichte van de internationale gemeenschap, met name de houding ten aanzien van terrorisme, de aard van zijn bondgenootschappen en de eerbiediging van het internationaal recht.
7. het gevaar dat de goederen een andere dan de opgegeven eindbestemming krijgen, hetzij in het aanschaffende land zelf ofwel via ongewenste heruitvoer.
8. de verenigbaarheid van de wapenexporten met het technische en economische vermogen van het ontvangende land, rekening houdend met de wenselijkheid dat staten met een zo gering mogelijk beslag op mensen en economische middelen voor bewapening, in hun legitieme veiligheids- en defensiebehoeften voorzien.

De bovengenoemde criteria alsook het mechanisme voor informatie-uitwisseling, notificatie en consultatie indien een land een exportvergunningaanvraag in behandeling heeft op een bestemming waarvoor eerder een soortgelijke aanvraag door een andere lidstaat is geweigerd, vormen nog altijd de basis van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB. Maar de omzetting is ook gepaard gegaan met een uitbreiding van de reikwijdte. Tussenhandel, doorvoer, niet-tastbare vormen van overdracht van technologie en vergunningen voor productielicenties zijn, indien deze activiteiten in een lidstaat onder een vergunningplicht vallen, binnen de werking van het Gemeenschappelijk Standpunt gebracht.

Bosnië en Herzegovina, Canada, Montenegro, Noorwegen en IJsland hebben zich officieel aangesloten bij de criteria en beginselen van het Gemeenschappelijk Standpunt. Noorwegen wisselt bovendien met de EU informatie uit ten aanzien van afgewezen vergunningaanvragen.

Nederland past uiteraard de in VN-, OVSE- en EU-verband afgekondigde wapenembargo's volledig toe. De website <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/sancties>⁶ biedt een overzicht van de van toepassing zijnde nationale sanctieregelingen ter implementatie van VN- en EU- sancties, inclusief wapenembargo's. Ter aanvulling op het overzicht op de genoemde website, dient te worden opgemerkt dat sinds 1992 een OVSE-embargo van kracht is m.b.t. "forces

---

⁶ Vanwege de beschikbaarheid van actuele informatie via deze site, is besloten niet langer als bijlage bij het Jaarrapport een tabel op te nemen met in het verslagjaar van toepassing zijnde wapenembargo's.

engaged in combat in Nagorno-Karabach” (besluit van het Senior Comité – voorloper van de Permanente Raad – van 28 februari 1992). Sancties die niet langer van toepassing zijn, zijn overigens te vinden via de website www.wetten.nl.

5. Transparantie in het wapenexportbeleid

Nederland hanteert een grote mate van transparantie. Het kabinet verstrekt gegevens over afgegeven vergunningen door middel van jaarrapporten, halfjaarrapporten en digitale maandoverzichten; de meeste andere landen beperken zich tot het publiceren van jaarrapporten van vaak meer algemene strekking. Ingevolge een toezegging van de minister van Buitenlandse Zaken tijdens de begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken in december 1997, bood het kabinet de Kamer in februari 1998 een notitie aan over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen (Kamerstuk 22 054 nr. 30). Het voorliggende rapport over 2013 is het zeventiende openbare rapport sedertdien. Het gaat uit van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. Teneinde de inzichtelijkheid van de cijfers verder te vergroten, zijn per land van bestemming de categorieën goederen nader gespecificeerd. Omwille van een heldere weergave van de trend is ervoor gekozen zowel de geconsolideerde cijfers over 2013 te presenteren, als de cijfers over de eerste en de tweede helft van 2013 afzonderlijk. Voorts is informatie opgenomen over de in het kader het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB aan de EU-partners gemelde Nederlandse weigeringen tot het verstrekken van een vergunning (zie bijlage 5).

Naast dit rapport over de Nederlandse uitvoer van militaire goederen in 2013, wordt ook op andere wijze informatie verschaft over het wapenexportbeleid. Zo publiceert de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer via de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole het '*Handboek Strategische Goederen*'. Dit handboek is bedoeld voor personen, bedrijven en instellingen, die professioneel met procedures voor de in- en uitvoer van strategische goederen te maken hebben. De gebruiker vindt daarin informatie over de doelstellingen van het beleid, de toepasselijke wettelijke regelingen en procedures, alsmede allerhande praktische informatie. Het handboek vergroot op deze wijze de bekendheid met dit specifieke beleidsterrein. Het handboek wordt regelmatig herzien in het licht van de (inter)nationale ontwikkelingen op dit terrein.

Op de eerder genoemde website is ook andersoortige informatie te vinden over uit- en doorvoer van strategische goederen, waaronder dit rapport en sleutelgegevens over alle afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen alsmede maandoverzichten met kerngegevens over de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Deze gegevens zijn ontleend aan de verplichte meldingen die over zulke doorvoer gedaan moeten worden bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer. Op de genoemde website zijn maandoverzichten te vinden van alle afgegeven vergunningen voor militaire goederen, van alle afgegeven vergunningen voor goederen voor tweëerlei gebruik (dual use), alsook van alle binnengekomen meldingen van doorvoer van militaire goederen. Zoals reeds enkele jaren gebeurt, zijn de gegevens over verstrekte vergunningen voor doorvoer opgenomen in dit jaarrapport (bijlage 4). Steeds meer landen gaan over tot het publiceren van openbare jaarrapporten, maar met het verstrekken van gegevens over afgewezen vergunningen en met de genoemde maandoverzichten, loopt Nederland voorop in transparantie.

Sinds 2012 worden vergunningen voor definitieve uitvoer van complete systemen met een waarde boven de € 2 miljoen, bestemd voor andere landen dan Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO, binnen twee weken na het besluit en voorzien van een

toelichting al dan niet vertrouwelijk aan de Kamer genotificeerd. In 2013 gebeurde dat in tien gevallen. Die brieven zijn opgenomen in bijlage 8.

6. De Nederlandse wapenexport in 2013

De totale waarde van de afgegeven vergunningen in 2013 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 963,50 miljoen. Dat is vergelijkbaar met het voorgaande jaar, toen de totale waarde uitkwam op € 941,03 miljoen. In onderstaande tabel wordt uiteengezet wat de regionale verdeling is van deze afgegeven vergunningen in 2013.

Tabel: Verdeling per regio

Land	Waarde afgegeven vergunningen (x mln.)	Percentage (%)
Azië	456,31	47,09%
Sub-Sahara Afrika	0,20	0,02%
Europa	93,71	9,67%
Midden-Oosten	106,80	11,59%
Noord-Amerika	123,77	12,77%
Zuid-Amerika	18,69	1,93%
Overig NAVO	163,97	16,92%
Overig	0,05	0,01%
Totaal	963,50	

In de top 5 van landen van eindbestemming met de grootste vergunningwaarden staat Indonesië met ruim € 350 miljoen bovenaan. Dit is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan één vergunning voor de levering van delen, toebehoren, training en technologie voor de lokale afbouw van fregatten voor de Indonesische marine. Over deze vergunningafgifte is versneld gerapporteerd aan de Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 22 054, nr. 223 – zie ook bijlage 8). Op de tweede plaats staat de bestemming "Overig NAVO" met een totale waarde van bijna € 164 miljoen, vooral opgebouwd uit de waarde van globale vergunningen voor toelevering aan materieelsamenwerkingsprogramma's, zoals de NH-90 helikopter of de Evolved Sea Sparrow Missile. Op de derde plaats staan de Verenigde Staten met een waarde van bijna € 110 miljoen, evenals in voorgaande jaren vooral opgebouwd uit vergunningen voor leveranties van onderdelen voor gevechtsvliegtuigen en vergunningen voor delen van lanceerinrichtingen voor luchtverdedigingsraketten. Op de vierde plaats staat Oman met een waarde van ruim € 70 miljoen, hetgeen vooral is toe te schrijven aan een vergunning voor de levering van delen van radar en C3-systemen aan de Singaporese werf waar patrouilleschepen voor de marine van Oman gebouwd worden. Ook over deze vergunningafgifte is versneld gerapporteerd aan de Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 22 054, nr. 213 – zie ook bijlage 8). Op de vijfde plaats ten slotte staat Singapore met een waarde van bijna € 54 miljoen. Dit is vrijwel geheel toe te schrijven aan een tweetal vergunningen in relatie tot de levering van rondzoekradarsystemen en Identification Friend or Foe (IFF) systemen voor de marine van Singapore. Ook over deze vergunningafgiften is versneld gerapporteerd aan de Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 22 054, nr. 227 – zie ook bijlage 8).

De vergunningwaarde voor de uitvoer van militaire goederen vormde iets meer dan 0,22% van de totale waarde van de Nederlandse uitvoer van goederen in 2013 (€ 433,8 miljard). Voor de internationale vergelijking van dit percentage is het van belang te weten dat in Nederland niet alleen de uitvoer van het Nederlandse bedrijfsleven vergunningplichtig is, maar dat de overheid zelf ook een

vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet aanvragen. Alleen het eigen materieel van Nederlandse legeronderdelen dat voor oefeningen of internationale operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de uitvoervergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is – anders dan in sommige andere landen – dus wel opgenomen in de cijfers.

7. EU-samenwerking

EU-samenwerking inzake exportcontrole op conventionele wapens vindt hoofdzakelijk plaats in de Raadswerkgroep conventionele wapenexport, COARM. Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken deel aan COARM-vergaderingen. In COARM wisselen de lidstaten in het kader van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) van de EU informatie uit over hun wapenexportbeleid en trachten zij dit beleid en de daarop betrekking hebbende procedures beter op elkaar af te stemmen. Hiermee wordt gezorgd voor een afgestemd beleid en wordt gewerkt aan de creatie van een *level playing field*. De basis hiervoor is het EU-Gemeenschappelijk Standpunt (GS), dat op 8 december 2008 door de Raad werd vastgesteld⁷.

De vergaderingen van COARM in 2013 richtten zich in het begin van het jaar vooral op de voorbereiding van de slotonderhandelingen over het VN-wapenhandelsverdrag. Ook zijn verschillende specifieke bestemmingen (landen) zijn aan de orde geweest in de COARM, waarbij de uitwisseling van informatie bijdroeg aan meer convergerend exportbeleid. De Nederlandse inzet in COARM is ook in 2013 steeds gericht geweest op verdere harmonisatie tussen de EU-lidstaten voor wat betreft de uitvoer van het wapenexportbeleid. Verdere transparantie tussen lidstaten inzake afgegeven weigeringen (denials) van vergunningen is een element in dit proces, alsook het streven naar uitwisseling van informatie over afgegeven vergunningen naar specifieke gevoelige bestemmingen. Voor nadere details over de recente initiatieven en ambities van Nederland inzake de verdere harmonisering van het wapenexportbeleid in de EU verwijs ik u naar de Kamerbrief van 3 juli 2014 (kenmerk: Minbuza 2014.185039)

Op 21 januari 2014 is het vijftiende EU-jaarrapport gepubliceerd⁸, waarin verslag wordt gedaan van de in COARM besproken onderwerpen. Het rapport bevat daarnaast gedetailleerde statistische informatie over de uitvoer van militair materieel door de EU-lidstaten in 2012. In het rapport zijn per land van bestemming gegevens opgenomen over het uitvoerende land, de aantallen afgegeven vergunningen, de waarde van de afgegeven vergunningen en afgewezen vergunningaanvragen. De gegevens zijn opgesplitst per categorie van de militaire lijst. Daarnaast wordt deze informatie ook weergegeven per regio en wereldwijd. Daar exporten t.b.v. internationale missies (VN-missies) in landen die onder embargo staan, regelmatig vragen oproepen, zijn in het EU-jaarrapport ook separate tabellen opgenomen met overzichten van leveranties t.b.v. internationale missies. In het rapport staat tenslotte het aantal toegekende en afgewezen vergunningen voor tussenhandeldiensten (*brokering*) en het aantal door EU-partners gevoerde consultaties.

In totaal is voor € 39,9 mld. aan wapenexportvergunningen afgegeven door EU-landen in 2012. Frankrijk was de grootste exporteur met € 13,7 mld. Nederland staat met € 941 mln. op plek 8 van de Europese Unie. Onderstaande tabel geeft een totaal overzicht per land van de waarde van afgegeven vergunningen in 2012 alsmede het percentage.

---

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:EN:PDF>

⁸ http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/docs/15_annual_report_en.pdf

Europese wapenexport in 2012

Land	Waarde afgegeven vergunningen (x mln.)	Percentage (%)
Frankrijk	13.760	34,52
Spanje	7.694	19,30
Duitsland	4.704	11,80
Italië	4.160	10,44
VK	2.664	6,68
Oostenrijk	1.554	3,90
België	967	2,43
Nederland	941	2,36
Zweden	882	2,21
Polen	633	1,59
Bulgarije	349	0,88
Griekenland	340	0,85
Hongarije	269	0,68
Tsjechië	265	0,67
Denemarken	222	0,56
Roemenië	179	0,45
Slowakije	73	0,18
Finland	58	0,15
Portugal	52	0,13
Ierland	47	0,12
Litouwen	20	0,05
Malta	9	0,02
Slovenië	9	0,02
Luxemburg	4	0,01
Estland	3	0,01
Letland	0,3	0,00
Totaal	39.863	

Uit het jaarrapport van de EU blijkt verder dat door EU-lidstaten in totaal 47812 vergunningen zijn afgegeven en dat 408 vergunningsaanvragen zijn afgewezen en genotificeerd. Dit aantal afgewezen vergunningen komt overeen met eerdere jaren (2001: 402, 2010: 400, 2009: 406, 2008: 329, 2007: 425). Het aantal consultaties over afgewezen vergunningen tussen EU-lidstaten kwam uit op 123, hetgeen een stijging betekent ten opzichte van 2011 (107 consultaties). Nederland is in 2013 betrokken geweest bij in totaal zeven consultaties. Drie consultaties waren door Nederland geïnitieerd en ons land is vier maal door andere lidstaten geconsulteerd.

8. Het Wassenaar Arrangement

Het thema wapenexport wordt in multilateraal verband besproken in het "Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual Use Goods and Technologies" (WA). Aan dit forum, dat zijn naam ontleent aan de plaats waar onder Nederlands voorzitterschap de onderhandelingen over de oprichting van het arrangement werden gevoerd, namen in het verslagjaar 41 landen deel, waaronder de VS, Rusland en op Cyprus na alle EU-lidstaten⁹. Deze landen vertegenwoordigen volgens schattingen tezamen meer dan 90% van de werelduitvoer van militaire goederen.

Doel van het WA (zoals geformuleerd in de zgn. Initial Elements¹⁰) is het leveren van een bijdrage aan de regionale en internationale veiligheid en stabiliteit. Het middel hiertoe is de regelmatige onderlinge rapportage inzake de uitvoer naar derde landen van wapens en van goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Dit moet leiden tot meer kennis en verantwoordelijkheidsbesef

⁹ In 2013 is alleen Cyprus vanwege Turkse bezwaren nog geen partij.

¹⁰ De Initial Elements zijn te vinden op de website van het Wassenaar Arrangement: www.wassenaar.org

bij de nationale toetsing van aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van deze goederen. Immers, meer informatie betekent dat de deelnemende landen beter kunnen beoordelen of er sprake is van destabiliserende accumulatie van militaire middelen in bepaalde landen of regio's. In dat geval zouden de deelnemende landen terughoudender moeten worden met het afgeven van vergunningen op dergelijke bestemmingen.

Het Wassenaar Arrangement kent naast een lijst van goederen voor (conventioneel) tweërlei gebruik die voor Nederland via de Europese Dual Use Verordening van toepassing wordt ook een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. Elke herziening van de WA-lijst leidt tot een aanpassing van de EU lijst van militaire goederen. Waar het de Nederlandse exportcontrole op militaire goederen betreft, wordt in de Uitvoeringsregeling strategische goederen direct verwezen naar de meest recente EU lijst van militaire goederen.

In 2013 zijn de discussies over de nog voorliggende "best practices guidelines" voortgezet, net zoals de discussies over opkomende technologieën en nieuwe uitdagingen op het terrein van exportcontrole. Zo behandelde de Expert Group vele voorstellen voor wijzigingen en aanvullingen in de controlelijsten en de voorstellen waarover de Expert Group overeenstemming bereikte, werden zonder verdere discussie door de Plenaire Vergadering aangenomen. Wel werd uitdrukkelijk stilgestaan bij de toevoeging aan de controlelijst van bepaalde 'surveillance and intelligence tools' (hardware, software en technologie) waaronder 'Internet Protocol network surveillance systems, voor zover niet bestemd voor 'Quality of Service' (QoS) toepassingen. Hiermee reageert het Wassenaar Arrangement binnen haar mogelijkheden op zorgen over disproportionele of zelfs illegale tap- en volgactiviteiten door repressieve regimes.

Meer informatie over de "best practises guidelines", de uitgangspunten, doeleinden en actuele ontwikkelingen van het WA, alsook de teksten van de openbare documenten, is te vinden op de website www.wassenaar.org.

9. Exportcontrole en dual-use goederen

Tijdens het AO wapenexportbeleid op 5 juli 2012 gaf de Tweede Kamer te kennen graag meer informatie te krijgen over het exportcontrolebeleid en de ontwikkelingen op het gebied van dual-use goederen. In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de beleidsuitgangspunten en de belangrijkste ontwikkelingen in de relevante exportcontroleregimes en in de EU Raadswerkgroep voor dual-use goederen.

Raadswerkgroep dual-use

Op 7 november 2011 heeft de Europese Commissie een voorstel gedaan om een aantal bepalingen in de dual-use verordening te wijzigen, zodat het mogelijk wordt om de goederenlijsten in de bijlage van deze verordening voortaan via een zogenaamde 'gedelegeerde handeling' te wijzigen. Op dit moment gebeurt dat via de normale wetgevingsprocedure, wat veel tijd kost. De afzonderlijke exportcontroleregimes zijn verantwoordelijk voor het onderhouden van de eigen goederenlijsten, dus ligt het voor de hand om het consolideren van die afzonderlijke lijsten tot bijlage I van de dual-use verordening via een gedelegeerde handeling te doen. In 2013 is dit voorstel veelvuldig besproken in de Raadswerkgroep dual-use en werd overeenstemming bereikt met het Europees Parlement over de teksten. Op 12 juni 2014 is de nieuwe verordening gepubliceerd. Daarnaast heeft de Raadswerkgroep

aandacht besteed aan het Groenboek van de Europese Commissie over de verdere ontwikkeling van het exportcontrolebeleid. Nederland heeft steeds aandacht gevraagd voor verdere harmonisatie van het exportcontrolebeleid teneinde een gelijk speelveld te bereiken.

Nuclear Suppliers Group (NSG)

Tijdens de plenaire vergadering in Christchurch (juli 2010), heeft de NSG, het regime dat zich inzet tegen de verdere verspreiding van kernwapens, besloten een grondige herziening van de controlelijsten te initiëren. De beide controlelijsten van de NSG, een lijst met goederen speciaal ontworpen of aangepast voor nucleair gebruik en een lijst van goederen die weliswaar een nucleair gebruik kunnen krijgen, maar die vooral voor andere doeleinden gebruikt worden, waren sinds hun inceptie in 1975 en 1991 nauwelijks herzien, terwijl er – ook op het gebied van nucleaire toepassingen – veel technische ontwikkelingen zijn. De speciaal hiervoor opgezette *dedicated meeting of technical experts (DMTE)* werd voorgezeten door Nederland. Tijdens de plenaire vergadering in juni 2013 in Praag is het werk van de groep succesvol afgerond en is de DMTE opgeheven. Op verzoek van Nederland werd ook een wijziging aan de NSG-richtlijnen aangebracht waardoor fysieke beveiliging een belangrijker rol inneemt bij de uitvoer van nucleaire goederen.

Australia Group (AG)

De Australië Groep, het regime dat zich vooral inzet voor het tegengaan van de verspreiding van chemische en biologische wapens, komt elk jaar in juni bijeen in Parijs. In 2013 werd de agenda van de AG net als in 2012 beheerst door zorgen ten aanzien van het chemisch wapenprogramma van Syrië. Het resultaat van deze aandacht was uitbreiding van de lijst met goederen en chemicaliën waarvoor in Europa via de sanctieverordening Syrië een verbod of vergunningplicht voor de export geldt. Nadat Nederland op 1 april 2013 via de ministeriële Regeling goederen voor tweeërlei gebruik Syrië een aanvullende lijst met chemicaliën onder vergunningplicht bracht, volgde de Australië Groep in juni. Op 23 juli 2013 werden deze chemicaliën op Nederlands initiatief toegevoegd aan de EU sanctieverordening Syrië.

Missile Technology Control Regime (MTCR)

MTCR is een exportcontroleregime dat toeziet op overbrengingsmiddelen (ballistische raketten en onbemande vliegtuigen) voor massavernietigingswapens. Het voorzitterschap van dit regime rouleert onder de aangesloten landen en werd in 2013 van Duitsland overgenomen door Italië. Tijdens de plenaire bijeenkomst van 2013 in Rome zijn aanpassingen in de goederenlijst overeengekomen. De raketprogramma's van Iran en Noord-Korea, evenals de activiteiten van Syrië op dit gebied, zijn en blijven reden tot zorg.

Onderwerpen die in elk regime, dus zowel in de NSG, de AG als in de MTCR, aan de orde zijn geweest zijn *brokering* (tussenhandel) en *transit* (doorvoer). Mede op basis van resolutie 1540 van de VN-veiligheidsraad, moeten landen over effectieve exportcontrole beschikken, waaronder controle op doorvoer en tussenhandel. Via de aanpassing van de dual-use verordening in 2009, hebben de Europese lidstaten deze verplichtingen al geïmplementeerd. Daarnaast wordt in de verschillende regimes ook gesproken over de mogelijke toetreding van nieuwe leden.

10. Wapenbeheersing

Op het gebied van wapenbeheersing spelen diverse onderwerpen die relevant zijn voor het wapenexportbeleid. Hieronder vallen activiteiten met betrekking tot kleine en lichte wapens, het VN-wapenhandelsverdrag en het VN-Wapenregister.

Clustermunitie

Nederland heeft op 23 februari 2011 het Verdrag inzake Clustermunitie geratificeerd, waarmee het op 1 augustus 2011 voor ons land in werking is getreden. Per juni 2014 zijn 84 staten partij bij het verdrag (1 meer dan in juni 2013) en hebben 29 andere landen het verdrag getekend maar nog niet geratificeerd. Sinds 1 januari 2013 geldt in Nederland een verbod op directe investeringen door financiële instellingen in clustermunitie.¹¹

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SGVN) en de president van het Internationale Rode Kruis hebben het verdrag omschreven als een nieuwe standaard in het humanitair oorlogsrecht. Het Nederlandse kabinet sluit zich hierbij aan. Nederland heeft in de geëigende multilaterale fora universalisering van dit verdrag bepleit, zoals tijdens de Algemene Vergadering van de VN. Ook was Nederland van 9 tot 13 september 2013 vertegenwoordigd bij de vierde bijeenkomst van Verdragspartijen, die afgelopen jaar in Lusaka werd gehouden, waar onder meer afspraken zijn gemaakt over de instelling van een permanent kantoor ter ondersteuning van de implementatie door verdragspartijen.

Landmijnen

Nederland was in 2013 voorzitter van het verdragscomité over *Mine Clearance* onder het anti-personeels landmijnenverdrag (Ottawa-verdrag), wat inhoudt dat Nederland in 2013 onder meer de bijeenkomsten van het comité voorzat waarin de verzoeken van Verdragspartijen tot verlenging van de ruimingstermijn werden besproken. Nederland heeft deelgenomen aan de bijeenkomst van Verdragspartijen die in december 2013 werd gehouden in Genève en de tussentijdse bijeenkomst in mei 2013. De bijeenkomst van Verdragspartijen stond in het teken van het bespreken van de nationale inspanningen op het gebied van naleving van het verdrag, de ruiming van mijnen, assistentie aan slachtoffers, stappen naar universaliteit en samenwerking en technische assistentie.

Nederland is ook lid van de 'Friends of the Chair', een groep landen die actief betrokken is bij het voorbereidingsproces van de Toetsingsconferentie (evaluatie) van het Ottawa-verdrag in juni 2014 onder Mozambikaans voorzitterschap. In 2013 besteedde Nederland, evenals in eerdere jaren, ongeveer €15 miljoen aan ontmijningsprojecten wereldwijd en was daarmee een van de grootste donoren op dit gebied.

Kleine en lichte wapens (SALW)

Nederland zet zich blijvend in om de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens en daaraan gerelateerde munitie tegen te gaan. De Nederlandse inzet heeft ten doel om het aantal slachtoffers van gewapend geweld, gewapende conflicten en criminaliteit te verminderen en daarmee

---

¹¹ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/03/21/kamerbrief-over-uitwerking-van-het-verbod-op-directe-investeringen-in-clustermunitie.html>

bij te dragen aan veiligheid en stabiliteit, als voorwaarde voor duurzame ontwikkeling en het bereiken van de doelstellingen op gebied van armoedebestrijding.

De aanpak van de kleine wapens problematiek is een belangrijk onderwerp binnen het wapenbeheersingsterrein. De afgelopen jaren hebben voornamelijk in het teken gestaan van enerzijds ontwikkelingen op het multilaterale vlak, en anderzijds het inbedden van de kleine wapens problematiek in bredere veiligheidsprogramma's waarbij de veiligheid voor burgers centraal staat.

Er zijn tal van internationale en regionale afspraken uit de multilaterale inspanningen voortgekomen, zoals het overkoepelende "VN actieprogramma voor kleine wapens" (2001), en de *Geneva Declaration on Armed Violence and Development* (2006). Nederland heeft ook in 2013 een actieve rol gespeeld om deze afspraken verder uit te werken en te concretiseren. Hierbij is nauw samengewerkt met (lokale) NGO's en onderzoeksorganisaties in bijvoorbeeld Libië, Midden Amerika en Somalië.

- **VN-Actieprogramma**

Op grond van het VN-Actieprogramma zijn staten gehouden om zich op nationaal, regionaal en internationaal niveau actief in te zetten op het gebied van kleine wapens. Hieronder vallen onder meer de ontwikkeling en implementatie van wapenwetgeving, de vernietiging en veilige opslag van (overtollige) wapens en munitie, een verbeterde samenwerking tussen staten – o.a. bij het identificeren en traceren van illegale wapens – en het assisteren en ondersteunen van landen en regio's die over onvoldoende capaciteit beschikken om de maatregelen zoals genoemd in het VN-Actieprogramma te implementeren.

In 2014 zal de de tweejaarlijkse bijeenkomst van statenpartijen bij het VN-Actieprogramma plaatsvinden. Nederland is in 2013 begonnen met de voorbereidingen en zal aandacht vragen voor de link tussen brede veiligheidsprogramma's, zoals de 'Security Sector Reform' (SSR) en 'Disarmament, Demobilisation, Reintegration' (DDR) en de kleine wapens problematiek en nieuwe elementen die nog niet zijn opgenomen in het actieprogramma, zoals munitie.

NL steunt ook het United Nations Trust Facility Supporting Cooperation on Arms Regulation (UNSCAR) met € 500.000. Dit fonds ondersteunt landen in het ondertekenen, ratificeren en op termijn implementeren van het Wapenhandelsverdrag; het uitvoeren van het VN Actieprogramma; en het identificeren en versterken van de synergie tussen deze twee instrumenten.

- **EU Kleine Wapens**

De lidstaten van de EU rapporteren jaarlijks over nationale activiteiten ter uitvoering van het Gemeenschappelijk Optreden 2002/589/GBVB inzake de bijdrage van de Europese Unie aan de bestrijding van de destabiliserende accumulatie en verspreiding van handvuurwapens en lichte wapens. De nationale verslagen en de EU- activiteiten worden samengevoegd in een jaarlijks gezamenlijk rapport waaraan Nederland jaarlijks bijdraagt. Het belang van Europese samenwerking bij het tegengaan van de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens is tijdens 2013 door Nederland uitgedragen in aanloop naar de tweejaarlijkse bijeenkomst van staten van het VN-Actieprogramma.

- **OVSE Kleine wapens**

Nederland ondersteunt de aanpak van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) om verspreiding en accumulatie van illegale kleine en lichte wapens tegen te gaan. Nederland heeft zich gecommitteerd informatie uit te wisselen over kleine en lichte wapens via het Actieprogramma FSC.DEC/2/10.¹²

VN-wapenhandelsverdrag

In maart 2013 vond de finale diplomatieke conferentie over een wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty, ATT) plaats in New York, na een voorbereidend proces dat in 2006 was begonnen. Het kabinet is verheugd met het bereikte resultaat en beschouwt dit verdrag als een belangrijke bijdrage aan de internationale veiligheid en stabiliteit. Essentieel is dat het verdrag de staten partijen verplicht een wapenexportstelsel op te tuigen. Deze exportcontrole op conventionele wapens zal moeten leiden tot verantwoorde nationale beslissingen wereldwijd omtrent uitvoer van militaire goederen die onder de reikwijdte van het verdrag vallen. De toetsingscriteria uit het ATT komen overeen met een aantal van de criteria zoals die reeds gelden onder het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport: internationale embargo's, geen medewerking aan schendingen van het internationaal oorlogsrecht, mensenrechtencriterium, omleidingsrisico.

Nederland heeft tijdens de onderhandelingen een actieve rol gespeeld, onder meer als voorzitter van één van de twee Sub-comités waarin de concept-verdragstekst werd opgesteld. Ook heeft veelvuldig contact plaatsgevonden met NGO's en het Nederlandse bedrijfsleven over de inzet van Nederland tijdens deze onderhandelingen. Zie voor meer informatie de Kamerbrief over het VN-wapenhandelsverdrag (Kamerstuk 22 054, nr. 220, d.d. 24 april 2013).

Het verdrag is op 2 april 2013 aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN en opengesteld voor ondertekening op 3 juni 2013, toen Nederland samen met 66 andere VN lidstaten dit belangrijke verdrag heeft getekend. In het najaar van 2013 heeft Nederland samen met Europese partners in demarches aangedrongen op ondertekening van het verdrag door landen die het ATT nog niet hadden getekend. Dit heeft ertoe geleid dat op dit moment 118 landen het ATT hebben ondertekend. Ruim dertig landen hebben het verdrag inmiddels geratificeerd. Na vijftig ratificaties treedt het verdrag in werking. Nederland is momenteel nog bezig met het ratificatieproces. Het kabinet hoopt dit zo spoedig mogelijk hoopt af te kunnen ronden in samenwerking met beide Kamers.

Nederland blijft actief bij dragen aan de inwerkingtreding en tenuitvoerlegging van het VN-wapenhandelsverdrag langs de lijnen zoals beschreven in de Kamerbrief Universalisering en tenuitvoerlegging VN-wapenhandelsverdrag (Kamerstuk 22 054, nr. 235, d.d. 26 november 2013). Ten aanzien van universalisering bepleit Nederland o.a. dat de EU zich komend jaar blijvend inzet voor universalisering, onder meer door opnieuw demarches uit te voeren in de vóórstemmende landen, voor zover die het verdrag nog niet hebben ondertekend. Waar Nederland zelf vertegenwoordigd is, zal Nederland de EU-demarche ondersteunen en hieraan deelnemen, zoals dat ook in de afgelopen maanden is gebeurd. Waar opportuun zal de oproep tot ondertekening alsook ratificatie in politieke en hoog-ambtelijke buitenlandse bezoeken worden meegenomen.

---

¹² <http://www.osce.org/fsc/68450>

Ondersteuning aan de tenuitvoerlegging wordt o.a. vormgegeven via een Nederlandse bijdrage aan een speciaal VN-fonds dat de implementatie van het ATT in ontwikkelingslanden ondersteunt. Daarnaast heeft de EU ook een ondersteuningsprogramma waar Nederland een actieve rol in de vormgeving en uitvoering speelt.¹³

Openheid in bewapening en het VN-Wapenregister

Het VN-Wapenregister, in 1991 mede op initiatief van Nederland in het leven geroepen, geeft op jaarbasis informatie over het land van uitvoer van militaire goederen (het eventuele land van doorvoer) en het land van invoer, alsmede de omvang van de goederenstromen verdeeld over de categorieën: I. gevechtstanks, II. pantsergevechtsvoertuigen, III. zware artilleriesystemen, IV. gevechtsvliegtuigen, V. gevechtshelikopters, VI. oorlogsschepen, VII. raketten en raketwerpers.

Sinds de instelling van het Register hebben 173 landen, waaronder Nederland, op enig moment aan het Register gerapporteerd, waaronder alle belangrijke wapenproducerende, importerende en exporterende landen. Het streven blijft om universele, consistente deelname te bereiken. Het VN-Wapenregister is een instrument dat transparantie bevordert, en daarmee het ontstaan van excessieve voorraden conventionele wapens tegen gaat.

Het *United Nations Office for Disarmament Affairs* (UNODA) is verantwoordelijk voor het compileren van de data die door staten worden aangeleverd. In 2013 ontving UNODA 58 nationale rapportages. Dat zijn zes meer rapportage dan in 2012, wat mogelijk wijst op een bijstelling van de negatieve trend waarin steeds minder landen bijdragen aan het VN-Wapenregister. De effectiviteit van het Register valt of staat met wereldwijde participatie. Daarom vindt Nederland het van groot belang dat landen hun opgave indienen – ook al is dat een ‘nil report’ op het moment dat er in het bewuste jaar geen sprake was van im- of export in één van de categorieën.

Tegelijkertijd dient de werking van het Register opnieuw bezien te worden in het licht van het VN-wapenhandelsverdrag (ATT). Onder het ATT ontstaat ook een rapportageverplichting over wapenexport onder de categorieën van het register, plus kleine en lichte wapens. Het is van belang om het VN-wapenregister in stand te houden voor die landen die nog niet (direct) zullen toetreden tot het ATT. Voorkomen moet echter worden dat dubbele rapportages noodzakelijk zijn voor landen.

In 2013 diende Nederland opnieuw de AVVN-resolutie *Transparency in Armaments* in, die traditioneel kan rekenen op de steun van een grote meerderheid van de VN-lidstaten. Deze resolutie zorgt ervoor dat één keer in de drie jaar een groep overheidsexperts bijeenkomt ter evaluatie en verdere ontwikkeling van het VN-wapenregister. Nederland zit sinds 2013 niet meer in deze groep, aangezien het principe van roulatie andere landen ook de kans biedt om deel te nemen.

VN-transparantie in wet- en regelgeving

Sinds 2002 diende Nederland jaarlijks de AVVN-resolutie *National legislation on transfer of arms, military equipment and dual-use technology* in en sinds 2005 gebeurt dat om het jaar. In deze resolutie worden VN-lidstaten opgeroepen om informatie betreffende hun nationale wetgeving op het gebied van wapenexport uit te wisselen.

---

¹³ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.L_.2013.341.01.0056.01.ENG

De AVVN nam in 2013 deze resolutie pas aan na stemming aangezien enkele verwijzingen naar het ATT niet acceptabel waren voor landen die het ATT niet steunen. In het kader van deze resolutie is een elektronische VN-database in het leven geroepen. Hier kunnen de uitgewisselde wetteksten en overige informatie in worden opgenomen en zijn deze gemakkelijk te raadplegen. Inmiddels bevat deze database bijdragen van 54 landen, waaronder Nederland. Ook dit register kan mogelijk gekoppeld gaan worden aan de rapportageverplichtingen onder het ATT.

Bijlage 1:
Overzichten van de waarde van de in het jaar 2013 afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en per land van eindbestemming.

Methodologie

De hierna gemelde waarden zijn gebaseerd op de waarde van de vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen, die zijn afgegeven in de periode waarover verslag wordt uitgebracht. De vergunningwaarde geeft de maximum exportwaarde aan, welke op het moment van publicatie evenwel niet hoeft te corresponderen met de daadwerkelijk gerealiseerde exporten. Vergunningen voor tijdelijke uitvoer zijn in de rapportage buiten beschouwing gelaten, daar aan deze vergunningen een verplichting tot wederinvoer is gekoppeld. Hierbij gaat het vooral om zendingen voor demonstratie- of tentoonstellingsdoeleinden. Vergunningen voor proef- of monsterzendingen worden overigens wel opgenomen in de rapportage, omdat vanwege de aard van deze exporten geen verplichting tot wederinvoer wordt opgelegd. Vergunningen voor goederen die na reparatie in Nederland retour worden gezonden, worden evenmin in de rapportage opgenomen. Het moet dan echter wel gaan om eerder vanuit Nederland geleverde goederen, waarvan de waarde bijgevolg in een eerdere rapportage is opgenomen. Opname van deze zogenoemde 'retour-na-reparatie' vergunningen zou immers tot dubbeltelling leiden. Om dezelfde reden komen vergunningen waarvan de looptijd wordt verlengd niet terug in de rapportage. Hetzelfde geldt ten slotte voor vergunningen die worden vervangen in verband met, bijvoorbeeld, een adreswijziging van de ontvanger. Indien een verlengings- of vervangingsvergunning met een hogere waarde dan de oorspronkelijke vergunning wordt afgegeven, wordt die meerwaarde uiteraard wél gerapporteerd.

Bij de indeling van de vergunningwaarde voor individuele transacties in het overzicht van de waarde per categorie militaire goederen moesten in veel gevallen bijgeleverde reservedelen en installatiekosten als onderdeel van de waarde van complete systemen genoteerd worden. De waarde van vergunningen voor een eerste levering van een systeem wordt vaak gebaseerd op de contractwaarde, waarin ook zaken als installatie en levering van een aantal reservedelen kunnen zijn meegenomen. De waarde van vergunningen voor naleverantie van onderdelen is opgenomen in de categorieën A10 of B10. Ten slotte moest er ten behoeve van het overzicht van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen een keuze worden gemaakt met betrekking tot de indeling van subsystemen. Daarbij is geopteerd voor een uitsplitsing op basis van de vraag in hoeverre een subsysteem als onafhankelijk of multifunctioneel systeem te beschouwen is. Dit is met name van belang voor de indeling van vergunningen voor de uitvoer van militaire elektronica. Indien een dergelijk product slechts een maritieme toepassing kent, zijn de betrokken subsystemen en de onderdelen daarvoor ingedeeld in de categorie A10, als onderdelen voor de categorie A6 'oorlogsschepen'. Indien een dergelijk product niet evident aan een van de eerste zeven subcategorieën van de hoofdcategorie A is gekoppeld, zal het zijn ingedeeld in subcategorie B4 of B10.

2013 (1^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2013
per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2013(1) waarde in mln euro's
1. Tanks	0,04
2. Pantservoertuigen	-
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	-
4. Gevechtsvliegtuigen	0,01
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	0,02
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,19
9. Munitie en explosieven	2,66
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	651,09
Totaal Cat. A	654,01

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2013 (1) waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	0,15
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	27,95
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	0,02
7. Producten voor bepantsering en bescherming	7,51
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,14
9. Militaire technologie en programmatuur	9,56
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	89,97
Totaal Cat. B	135,30
Totaal Cat. A + B	789,31

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2013 per land van bestemming

2013 (1^e helft) <i>waarde in mln euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Afghanistan	-	-	0,01	B4	0,01
Algerije	0,44	A10	3,18	B4, B9	3,62
Bonaire	0,02	A8, A10	-	-	0,02
Brunei D.	0,54	A10	-	-	0,54
Bulgarije	-	-	0,08	B10	0,08
Canada	12,68	A7, A8, A10	-	-	12,68
Chili	1,74	A10	0,25	B1, B10	1,99
Colombia	0,05	A10	-	-	0,05
Denemarken	0,16	A8, A10	0,10	B10	0,26
Duitsland	13,43	A3, A8, A9, A10	16,24	B4, B7, B9, B10	26,67
Egypte	0,45	A10	6,09	B4	6,54
Finland	0,06	A9, A10	-	-	0,06
Frankrijk	2,33	A1, A8, A10	2,73	B4, B10	5,06
India	0,01	A10	0,24	B9, B10	0,25
Indonesië	345,02	A10	0,76	B9	345,78
Israël	-	-	0,05	B9	0,05
Italië	1,04	A8, A9	0,43	B10	1,47
Japan	0,45	A10	0,02	B10	0,47
Jordanië	0,95	A9, A10	-	-	0,95

Maleisië	0,47	A10	-	-	0,47
Noorwegen	0,16	A8, A10	0,51	B7, B10	0,67
Oman	63,00	A10	4,00	B4	67,00
Oostenrijk	0,02	A8	-	-	0,02
Pakistan	-	-	0,27	B4, B10	0,27
Polen	0,06	A8, A9, A10	-	-	0,06
Qatar	0,06	A10	-	-	0,06
Rusland	-	-	0,17	B10	0,17
Rwanda	-	-	0,14	B1, B10	0,14
Singapore	2,50	A10	0,02	B10	2,52
Spanje	0,82	A8, A10	-	-	0,82
Taiwan	20,17	A10	0,15	B9	20,32
Thailand	0,88	A10	0,01	B10	0,89
Tsjechië	0,05	A8, A9, A10	-	-	0,05
Turkije	3,20	A9, A10	1,68	B4, B9, B10	4,88
USA	100,01	A4, A8, A9, A10	3,24	B4, B6, B8, B9, B10	103,25
VAE	-	-	0,22	B10	0,22
Ver. Koninkrijk	2,77	A8, A9, A10	0,21	B10	2,98
Zuid Afrika	0,03	A10	0,01	B10	0,04
Zuid Korea	1,30	A10	3,64	B9, B10	4,94
Zweden	0,68	A8, A9, A10	0,25	B4, B10	0,93
Zwitserland	2,62	A1, A8, A9, A10	2,47	B4, B10	5,09
Overig NAVO ⁴	75,83	A10	88,12	B4, B9, B10	163,95

Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Argentinië, Australië, Estland, Hongarije, Portugal, Roemenië	0,01	A8, A9, A10	0,01	B4, B10	0,02
Totaal	654,01		135,30		789,31

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het eerste halfjaar van 2013

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor "wapens en munitie"), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen. In deze verslagperiode werd echter ook een vergunning ter waarde van € 345 miljoen afgegeven voor de levering van delen, toebehoren, training en technologie voor fregatten voor de Indonesische marine. Ook deze delen vallen onder de subcategorie A10.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2013 (2^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2013
per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2013(2) waarde in mln. euro's
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	4,44
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	0,07
4. Gevechtsvliegtuigen	-
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	-
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,25
9. Munitie en explosieven	0,73
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	62,96
Totaal Cat. A	68,45

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2013 (2) waarde in mln. euro's
1. Overige militaire voertuigen	1,97
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	1,35
4. Militaire elektronica	64,44
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	2,21
7. Producten voor bepantsering en bescherming	1,06
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	-
9. Militaire technologie en programmatuur	5,21
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	29,50
Totaal Cat. B	105,74
Totaal Cat. A + B	174,19

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2013 per land van bestemming

2013 (2^e helft) <i>waarde in mln. euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Algerije	-	-	20,11	B4, B10	20,11
Argentinië	0,04	A10	-	-	0,04
Australië	0,05	A3, A10	-	-	0,05
Brunei D	-	-	0,05	B9	0,05
Bulgarije	0,02	A3	-	-	0,02
Burkino Faso	-	-	0,01	B7	0,01
Canada	1,21	A10	-	-	1,21
Chili	0,09	A10	0,13	B6, B9	0,22
China	11,85	A10	-	-	11,85
Colombia	5,00	A10	0,39	B9	5,39
Denemarken	0,04	A8, A10	0,02	B10	0,06
Duitsland	17,26	A8, A9, A10	1,30	B6, B10	18,56
Estland	3,50	A2	1,98	B4	5,48
Finland	-	-	0,14	B4, B10	0,14
Frankrijk	0,54	A8, A9, A10	2,14	B4, B9, B10	2,68
Griekenland	0,03	A10	0,08	B10	0,11
India	0,04	A10	0,45	B9, B10	0,49
Indonesië	0,15	A9	4,44	B4, B9, B10	4,59
Israël	-	-	0,11	B9, B10	0,11

Italië	0,04	A8, A10	-	-	0,04
Japan	0,01	A10	-	-	0,01
Jordanië	0,94	A2	-	-	0,94
Litouwen	-	-	0,02	B7	0,02
Maleisië	0,10	A10	-	-	0,10
Noorwegen	0,13	A8, A9, A10	-	-	0,13
Oman	-	-	3,38	B4, B9, B10	3,38
Pakistan	-	-	0,05	B10	0,05
Polen	4,38	A8, A9, A10	-	-	4,38
Portugal	-	-	0,03	B10	0,03
Qatar	-	-	0,86	B6, B10	0,86
Rusland	-	-	1,00	B7	1,00
Saoedi Arabië	0,05	A10	1,76	B6, B10	1,81
Singapore	2,40	A9, A10	48,87	B4, B9, B10	51,27
Spanje	1,29	A8, A10	0,02	B10	1,31
Taiwan	0,19	A10	9,91	B10	10,10
Tsjechië	0,06	A8, A9, A10	-	-	0,06
Turkije	0,94	A8, A10	4,01	B3, B9, B10	4,95
USA	4,90	A8, A10	1,73	B4, B7, B9, B10	6,63
VAE	1,15	A10	-	-	1,15
Venezuela	11,00	A10	-	-	11,00
Ver. Koninkrijk	0,09	A8, A9	0,24	B4, B9	0,33
Zuid Korea	0,01	A10	1,27	B10	1,28

Zweden	0,60	A8, A9, A10	0,13	B10	0,73
Zwitserland	0,33	A8, A9, A10	1,08	B10	1,41
Overig NAVO ⁴	-	-	0,02	B10	0,02
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Aruba, Filippijnen, Hongarije, Oostenrijk, Roemenië, Slovenië, Tanzania, Thailand, Zuid-Afrika.	0,02	A8, A9, A10	0,01	B10	0,03
Totaal	68,45		105,74		174,19

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het tweede halfjaar van 2013

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor "wapens en munitie"), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2013 (Totaal)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2013 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2013 waarde in mln. euro's
1. Tanks	0,04
2. Pantservoertuigen	4,44
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	0,07
4. Gevechtsvliegtuigen	0,01
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	0,02
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,44
9. Munitie en explosieven	3,39
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	714,05
Totaal Cat. A	722,46

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2013 waarde in mln. euro's
1. Overige militaire voertuigen	2,12
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	1,35
4. Militaire elektronica	92,39
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	2,23
7. Producten voor bepantsering en bescherming	8,57
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,14
9. Militaire technologie en programmatuur	14,77
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	119,47
Totaal Cat. B	241,04
Totaal Cat. A + B	963,50

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2013
per land van bestemming

2013 (Totaal) waarde in mln. euro's					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Afghanistan	-	-	0,01	B4	0,01
Algerije	0,44	A10	23,29	B4, B9, B10	23,73
Argentinië	0,04	A10	-	-	0,04
Australië	0,05	A3, A10	-	-	0,05
Bonaire	0,02	A8, A10	-	-	0,02
Brunei D	0,54	A10	0,05	B9	0,59
Bulgarije	0,02	A3	0,08	B10	0,10
Burkino Faso	-	-	0,01	B7	0,01
Canada	13,89	A10	-	-	13,89
Chili	1,83	A10	0,38	B1, B6, B9, B10	2,21
China	11,85	A10	-	-	11,85
Colombia	5,05	A10	0,39	B9	5,44
Denemarken	0,20	A8, A10	0,12	B10	0,32
Duitsland	30,69	A3, A8, A9, A10	17,54	B4, B6, B7, B9, B10	48,23
Egypte	0,45	A10	6,09	B4	6,54
Estland	3,50	A2	1,98	B4	5,48
Finland	0,06	A9, A10	0,14	B4, B10	0,20
Frankrijk	2,87	A1 A8, A9, A10	4,87	B4, B9, B10	7,74

Griekenland	0,03	A10	0,08	B10	0,11
India	0,05	A10	0,69	B9, B10	0,74
Indonesië	345,17	A9, A10	5,20	B4, B9, B10	350,37
Israël	-	-	0,16	B9, B10	0,16
Italië	1,08	A8, A9, A10	0,43	-	1,51
Japan	0,46	A10	0,02	B10	0,48
Jordanië	1,89	A2, A9, A10	-	-	1,89
Litouwen	-	-	0,02	B7	0,02
Maleisië	0,57	A10	-	-	0,57
Noorwegen	0,29	A8, A9, A10	0,51	B7, B10	0,80
Oman	63,00	A10	7,38	B4, B9, B10	70,38
Oostenrijk	0,02	A8	-	-	0,02
Pakistan	-	-	0,32	B10	0,32
Polen	4,44	A8, A9, A10	-	-	4,44
Portugal	-	-	0,03	B10	0,03
Qatar	0,06	A10	0,86	B6, B10	0,92
Rusland	-	-	1,17	B7, B10	1,17
Rwanda	-	-	0,14	B10	0,14
Saoedi-Arabië	0,05	A10	1,76	B6, B10	1,81
Singapore	4,90	A9, A10	48,89	B10	53,79
Spanje	2,11	A8, A10	0,02	B10	2,13
Taiwan	20,36	A10	10,06	B9 B10	30,42
Thailand	0,88	A8, A10	0,02	B10	0,90

Tsjechië	0,11	A8, A9, A10	-	-	0,11
Turkije	4,14	A8, A9, A10	5,69	B3, B4, B9, B10	9,83
USA	104,91	A4, A8, A9, A10	4,97	B4, B6, B7, B8, B9, B10	109,88
VAE	1,15	A10	0,22	B10	1,37
Venezuela	11,00	A10	-	-	11,00
Ver. Koninkrijk	2,86	A8, A9, A10	0,45	B4, B9, B10	3,31
Zuid-Afrika	0,03	A10	0,02	B10	0,05
Zuid Korea	1,31	A10	4,91	B9, B10	6,22
Zweden	1,28	A8, A9, A10	0,38	B4, B10	1,66
Zwitserland	2,95	A1, A8, A9, A10	3,55	B4, B10	6,50
Overig NAVO ⁴	75,83	A10	88,14	B10	163,97
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Argentinië, Aruba, Filippijnen, Hongarije, Roemenië, Slovenië, Tanzania.	0,03	A8, A9, A10	-		0,03
Totaal	722,46		241,04		963,50

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van 2013 (Totaal)

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden. De waarden bij Thailand en Zuid-Afrika in de kolom Cat. B vallen in de tabel voor 2013 (Totaal) 0,01 hoger uit dan de waarden bij die landen in de tabel voor het eerste halfjaar van 2013. Dat is omdat die landen in het tweede halfjaar allebei onder de 10.000 euro bleven in de categorie B, maar samen iets meer dan 15.000 euro vergunningwaarde in de categorie B10 scoren. De afronding 0,02 is daarom in de tabel voor heel 2013 verdeeld over deze twee landen.

^{2,3} Voor een toelichting over de belangrijkste leveranties die in het verslagjaar onder de categorieën A10 en B10 vielen, zij verwezen naar de verklarende voetnoten bij de tabellen over de 1e helft 2012 en de 2e helft 2012.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers. Zoals bij de cijfers over eerdere perioden al werd toegelicht, wordt deze post ook gebruikt voor uitvoervergunningen voor goederen die na bewerking in het buitenland de eindbestemming Nederland zullen krijgen.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

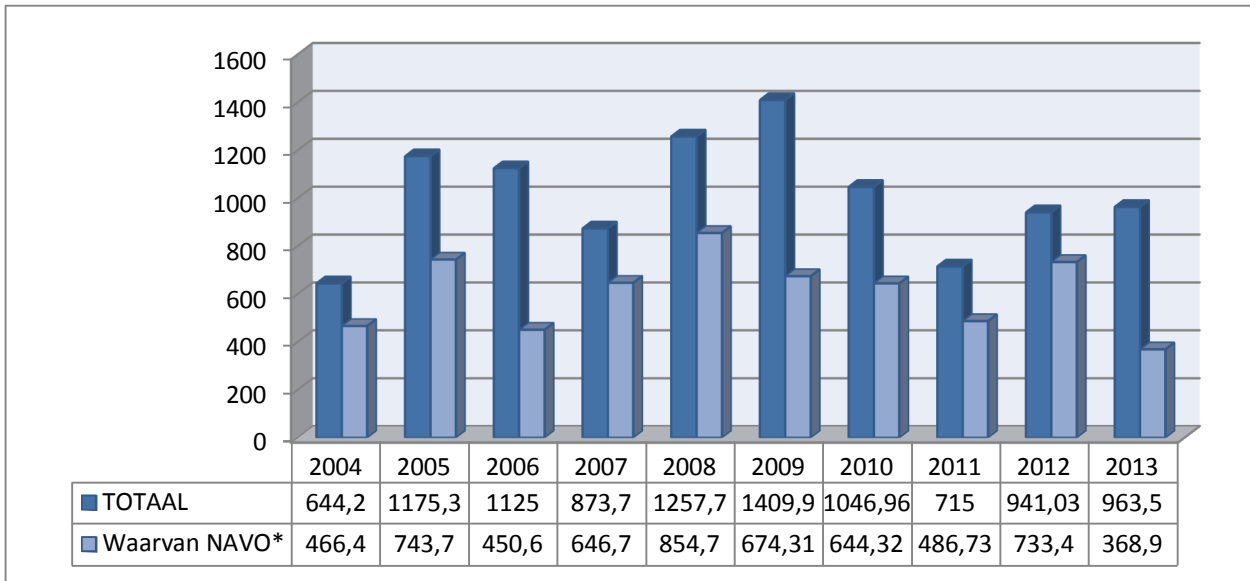
⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een

vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft daarop betrekking.

Bijlage 2: Ontwikkeling Nederlandse wapenexport 2004 - 2013

(waarde afgegeven vergunningen in miljoenen euro's)

* in 2013 waren de volgende 28 landen lid van de NAVO:

Albanië, België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Kroatië, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en IJsland.

**Bijlage 3: Overzicht van afgegeven vergunning met een waarde groter dan
€ 2 miljoen voor dual use producten met militair eindgebruik (2013)**

Type materieel¹	Waarde (mln euro)²	Land van eindbestemming	Eindgebruiker
Beeldversterkerbuizen voor integratie in nachtzichtapparatuur	12,46	Zuid-Korea	Ministerie van Defensie
Beeldversterkerbuizen voor integratie in nachtzichtapparatuur	6,08	India	Ministerie van Defensie
Totale waarde van de betreffende vergunningen			€ 18,54 miljoen

Voetnoten bij bijlage 3:

1 Indien goederen voor tweëerlei gebruik bedoeld zijn voor leger, politie of veiligheidsdiensten van het beoogde land van eindbestemming, dan wordt de aanvraag getoetst aan de 8 criteria van het EU Gemeenschappelijk standpunt inzake wapenexport.

2 Het vermelde bedrag representeert de waarde van de in 2013 afgegeven vergunningen. Daadwerkelijke levering van de goederen heeft niet in alle gevallen in 2013 plaatsgevonden.

**Bijlage 4: Waarde van afgegeven vergunningen voor de doorvoer
van militaire goederen in 2013 ¹**

(in miljoenen Euro)

land van bestemming	Cat.A	Specificatie	Cat.B	Specificatie	Totaal
Belize	0,06	A9			0,06
Chili	1,83	A9			1,83
Curaçao	0,05	A8, A9			0,05
Duitsland			0,25	B10	0,25
Ecuador	6,33	A5, A8, A10			6,33
Ethiopië	0,02	A10			0,02
Frankrijk	16,50	A7			16,50
Indonesië	1,33	A10			1,33
Israël	0,19	A10	0,24	B1	0,43
Kenia	0,09	A9			0,09
Koeweit	0,17	A2, A8, A9	0,40	B1	0,57
Montenegro	0,02	A10			0,02
Nigeria			0,17	B7	0,17
Oman	0,82	A8, A9	0,34	B1, B5, B9	1,16
Paraguay	0,82	A8			0,82
Portugal			0,09	B2	0,09
Qatar	0,48	A8			0,48
Rusland	0,03	A9			0,03
Suriname	0,05	A8			0,05
Thailand	0,83	A8, A10			0,83
Tsjechië	0,02	A8			0,02
Turkije	0,02	A10			0,02
Uruguay	0,08	A9			0,08
Ver. Koninkrijk	0,09	A9			0,09
VAE	18,49	A7, A8, A9, A10			18,49
Zweden	0,44	A9			0,44
LANDEN MET WAARDE ONDER DE 10.000 EURO					
Brazilië		A9			
Totaal	48,76		1,49		50,25

¹ Voor doorvoer zonder overlading, waarbij bondgenoten (EU/NAVO+) betrokken zijn, geldt een meldplicht. Informatie over die meldingen wordt verstrekt op de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole. Meer informatie over de afgegeven doorvoervergunningen waarvan hier in bijlage 3 de waarde is vermeld, is ook op die website te vinden, zij het niet bij de doorvoermeldingen, maar bij de maandrapportages militaire goederen.

**Bijlage 5: Afgewezen vergunningaanvragen in 2013, genotificeerd
in het kader van het EU Gemeenschappelijk Standpunt
(GS 2008/944)**

Datum afwijzing	Land van bestemming	Korte omschrijving	Ontvanger	Eind gebruiker	Reden voor weigering
05-02-2013	Egypte	Communicatiesytemen	Landmacht Egypte	Landmacht Egypte	Criteria 2 en 3
18-02-2013	Saoedi Arabië	Diverse munitie van diverse kalibers	Military Industries Cooperation, MIC,	Ministerie van Defensie	Criteria 2 en 3
16-04-2013	Saoedi Arabië	Patronen, kal. 9mm, Luger	Military Industries Cooperation, MIC,	Ministerie van Defensie	Criteria 2 en 3

Voetnoot bij bijlage 5:

¹ Indien goederen voor tweërlei gebruik bedoeld zijn voor leger, politie of veiligheidsdiensten van het beoogde land van eindbestemming, dan geldt voor afgewezen aanvragen dat Nederland deze ook in EU-verband notificeert.

**Bijlage 6: Overzicht van door de Staat aan buitenlandse partijen
verkocht overtollig defensiematerieel in 2013 ¹**

Type materieel	Aan/via²	Land van eindbestemming	Eindgebruiker
Onderdelen voor de Lynx helikopter	Duitse firma Swift	Duitsland	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	n.v.t.	Denemarken	Ministerie van Defensie
Cheetah's en Flycatchers	n.v.t.	Jordanië	Ministerie van Defensie
120mm munitie	Duitse RWM	Singapore	Ministerie van Defensie
HrMs Zuiderkruis	Turkse Simsekler	Verschroting	n.v.t.
Harpoon missiles	n.v.t.	België	Ministerie van Defensie
Onderdelen DAF voertuigen	n.v.t.	Rwanda	Rwanda National Police
Onderdelen Leopard 2	Nederlandse Novak	Duitsland	Ministerie van Defensie
Onderdelen F-16	Amerikaanse ILNTECH	Verenigde Staten van Amerika	Onbekend ²
Onderdelen voor de Lynx helikopter	ZF Luftfahrttechnik	Duitsland	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	NAMSA	Noorwegen	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	NAMSA	Portugal	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	n.v.t.	Zuid-Korea	Ministerie van Defensie
F-16's	n.v.t.	Jordanië	Ministerie van Defensie
MRAT	n.v.t.	Finland	Ministerie van Defensie
Onderdelen Leopard 2	Duitse Gunter Langkopf Maschinenbau	Duitsland, Canada, Finland	Ministerie van Defensie
Onderdelen Leopard 2	ZF Services Nederland BV	Allseas	
Onderdelen voor de Lynx helikopter	NAMSA	Denemarken	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	NAMSA	Duitsland	Ministerie van Defensie
Divers landmacht materieel (trucks)	Nv.t.	Estland	Ministerie van Defensie

Onderdelen voor de Lynx helikopter	Britse Aviation Trading	Verenigd Koninkrijk	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Aloutette helikopter	Amerikaanse AeroXS	Verenigde Staten van Amerika	Onbekend ²
LN93 INU units	Amerikaanse firma Blue Aerospace	Verenigde Staten van Amerika	Onbekend ²
Totale waarde van de contracten			Ca € 117 miljoen

Voetnoten bij bijlage 6:

¹ Het vermelde bedrag is gebaseerd op de waarde van de in 2013 gesloten contracten. Daadwerkelijke leverantie van de goederen heeft niet in alle gevallen in 2013 plaatsgevonden.

² De verkoop van overtollig defensiematerieel vindt soms plaats aan de oorspronkelijke producent. Soms is verkoop van overtollig defensiematerieel ook mogelijk via een particulier bedrijf ten behoeve van een bij de verkoop reeds bekende en geaccordeerde eindgebruiker, dan wel aan een particulier bedrijf voor eigen gebruik. Een andere mogelijkheid is nog verkoop aan een particulier bedrijf in een ander EU/NAVO+ land, waarbij de exacte eindbestemming en eindgebruiker van het materieel nog niet bekend zijn. In dat geval wordt via een Internationaal Importcertificaat vastgelegd dat eventuele (weder-)export onder de controle van het betreffende EU/NAVO+ land zal staan.

Bijlage 7: Overzicht van brieven aan de Tweede Kamer en beantwoorde schriftelijke vragen, betreffende het wapenexportbeleid in 2013

Brieven aan de Tweede Kamer

18-12-2013, 22054, nr.238, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking met een reactie op het verzoek van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking om openbaarmaking van de vertrouwelijke brief inzake het Syrisch chemisch wapenprogramma.

12-12-2013, 22054, nr. 236, Brief minister van Defensie over verkoop Gill MRAT-systemen aan Finland.

26-11-2013, 22054, nr.235, Brief van de minister van Buitenlandse Zaken inzake de universalisering en tenuitvoerlegging VN-wapenhandelsverdrag.

26-11-2013, 22054, nr.234, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken inzake afgifte vergunning voor exportmilitair materieel via Zuid-Korea naar Indonesië.

11-11-2013, 22054, nr. 233, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken inzake de aanbidding van het rapport Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2012.

30-09-2013, 22054, nr. 232, Brief van de minister van Defensie over de stand van zaken van de verkoop van F-16 jachtvliegtuigen aan Jordanië.

13-08-2013, 22054, nr. 231 Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken inzake afgifte van een vergunning voor export van militair materieel via China naar Algerije.

31-07-2013, 22054, nr.229, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken inzake aanvullende informatie over de afgifte vergunning voor export militair materieel naar Taiwan.

30-07-2013, 22054, nr. 228, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken inzake afgifte van een vergunning voor de export van militair materieel naar Taiwan.

15-07-2013, 22054, nr.227, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken inzake afgifte vergunning voor export militair materieel naar Singapore.

27-06-2013, 22054, nr. 224, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel met beantwoording vragen die tijdens het AO zijn gesteld inzake de levering van glycol (MEG) aan Syrië.

19-06-2013, 22054, nr. 223, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken over afgifte van een vergunning voor export van militair materieel naar Indonesië.

06-06-2013, 22054, nr. 222, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel n.a.v. berichtgeving van o.m. NRC Handelsblad dat Nederland jarenlang een grondstof naar Syrië exporteerde waarmee chemische wapens vervaardigd kunnen worden.

22-05-2013, 22054, nr. 221, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken over een door Nederland afgegeven vergunning voor uitvoer van militair materieel via het VK naar Algerije.

17-05-2013, 22054, nr. 220, Brief van de minister van Buitenlandse Zaken over de slotconferentie betreffende het VN-wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty; ATT).

26-04-2013, 22054, nr. 219, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken over de afgifte van een vergunning voor export militair materieel naar Oman.

16-04-2013, 22054, nr. 218, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken over mogelijke afgifte van exportvergunning voor Jordanië.

27-03-2013, 22054, nr.217, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken over de procedure rondom de afgifte van uitvoervergunningen en de afstoting van overtollig defensiematerieel.

18-03-2013, 22054, nr. 215, Lijst van vragen en antwoorden over de brief van de minister van Defensie van 11 januari 2013 inzake de verkoop van Leopard 2A6 tanks aan Krauss-Maffei Wegmann

13-03-2013, , 22054, nr. 214, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken met een toelichting op de afgifte van een vergunning voor export militair materieel naar Egypte.

27-02-2013, 22054, nr. 213, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de minister van Buitenlandse Zaken over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van 60.000.000 euro voor uitvoer van militair materieel naar Oman.

25-02-2013, 22054, nr. 212, Brief van de minister van Buitenlandse Zaken met uitnodiging voor de slotconferentie over het VN-wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty, ATT) in New York van 18 tot 28 maart 2013.

21-02-2013, 22054, nr. 211, Tweede Kamer Wapenexportbeleid; Brief minister over de Nederlandse inzet op de slotconferentie van het VN-Wapenhandelsverdrag [van 18 tot 28 maart 2013]

19-02-2013, 22054, nr. 209, Brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking met overzicht vergunningen wapenexportbeleid eerste helft 2012.

14-02-2013, 22054, nr. 208, Brief van de minister van Defensie over verkoop landmachtmaterieel aan Jordanië.

11-01-2013, 22054, nr. 207, Brief van de minister van Defensie over de verkoop van Leopard 2A6 tanks aan Krauss-Maffei Wegmann.

Beantwoorde schriftelijke vragen

19-12-2013, Kamervragen met antwoord 2013-2014, nr. 738: Vragen van de leden Van Bommel, Jasper van Dijk en Ulenbelt (allen SP) aan de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Financiën, van Economische Zaken en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over investeringen in de kernwapenindustrie (ingezonden 17 oktober 2013).

04-09-2013, Kamervragen met antwoord 2012-2013, nr. 3149: Vragen van het lid Sjoerdsma (D66) aan de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over levering van glycol aan Syrië (ingezonden 3 september 2013).

15-07-2013, Kamervragen met antwoord 2012-2013, nr. 2778: Vragen van de leden Jasper van Dijk en Van Bommel (beiden SP) aan de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over wapenleveranties aan Indonesië (ingezonden 7 juni 2013).

19-02-2013, Kamervragen met antwoord 2012-2013, nr. 1339: Vragen van het lid Jasper van Dijk (SP) aan de minister van Defensie over steekpenningen bij een fregattendeal met Chili (ingezonden 23 januari 2013).

18-02-2013, 22054, nr. 210, Lijst van 69 vragen met antwoorden van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking naar aanleiding van het rapport Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011.

Bijlage 8: Brieven versnelde rapportage

Refererend aan de brief van 10 juni 2011 over het aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181) ontving de Kamer in het jaar 2013 de volgende brieven:

Kamerstuk	Nummer	Datum	Land
22 054	213	13-02-2013	Oman
22 054	214	05-03-2013	Egypte
22 054	218	28-03-2014	Jordanië
22 054	219	10-04-2014	Oman
22 054	221	15-04-2014	Algerije
22 054	223	04-06-2013	Indonesië
22 054	227	15-07-2013	Singapore
22 054	228	30-07-2013	Taiwan
22 054	231	13-08-2013	Algerije
22 054	234	26-11-2013	Indonesië

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 213

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 februari 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000 (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181) ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 60.000.000,– voor uitvoer van militair materieel naar Oman.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van radar- en C3 (Command, Control, Communication) systemen en bijbehorende software. Deze systemen worden geïnstalleerd aan boord van patrouilleschepen die door Singapore Technologies Marine te Singapore worden gebouwd voor de marine van Oman.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- criterium 2 (mensenrechten): De mensenrechtensituatie in Oman kent de nodige aandachtspunten, met name op het gebied van de vrijheid van vereniging en vergadering en de vrijheid van meningsuiting. Gelet op de aard van de goederen (radarsystemen) en de eindgebruiker (de marine van Oman) is niet te verwachten dat deze zullen bijdragen aan geconstateerde schendingen van mensenrechten.
- criterium 3 (interne conflicten): In 2011 kwam het enkele malen tot onlusten en botsingen tussen ordetroepen en demonstranten. Hierbij vielen in totaal twee dodelijke slachtoffers. Sindsdien zijn demonstraties wel vreedzaam verlopen. De ordetroepen stelden zich daarbij ook terughoudend op.

Gezien de over het algemeen terughoudende opstelling van de ordetroepen is het niet waarschijnlijk dat een gewelddadige escalatie plaatsvindt. Bovendien zal de uitvoer van radar en C3 systemen gezien de eindgebruiker en de aard van de goederen, niet bijdragen aan mogelijk hernieuwde interne spanningen.

- criterium 4 (regionale stabiliteit): Met het oog op de belangen op het gebied van veiligheid en economie onderhoudt Oman nauwe betrekkingen met de Verenigde Staten en de landen van de Europese Unie. Daarnaast speelt Oman een actieve rol in de bestrijding van piraterij in de wateren bij Somalië. De versterking van de marine van Oman draagt bij aan deze rol.
- criterium 7 (omleidingsrisico): Gelet op de eindgebruiker (de Marine van Oman) en het feit dat de goederen zullen worden verscheept naar Singapore, alwaar ze door Singapore Technologies Marine worden ingebouwd in de patrouilleschepen, is er geen sprake van omleidingsrisico.

De minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 214

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 maart 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempel-waarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000 (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181), ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 6.000.000,- voor uitvoer van militair materieel naar Egypte.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van communicatiesystemen en bijbehorende software naar Egypte ten behoeve van integratie aan boord van schepen van de Egyptische marine (Egyptian Navy Fast Missile Craft – ENFMC). Deze schepen zijn door de VS ontwikkeld en geleverd in het kader van het Amerikaanse «Foreign Military Sales» programma en dienen ter beveiliging van de territoriale wateren.

De goederen zullen worden ingezet voor de beveiliging van Egyptische wateren en bijdragen aan piraterijbestrijding in de Rode Zee en omstreken. Landen in de regio (waaronder Israël) evenals de VS, Nederland en andere EU landen zijn hierbij gebaat. De goederen zijn niet inzetbaar bij mensenrechtenschendingen.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

– *Criterion 2 (mensenrechten):*

Egypte verkeert in een turbulente democratische transitie. Wat betreft de mensenrechtensituatie is er enerzijds sprake van verbeteringen, zoals de installatie van een burgerregering na democratische verkiezingen en de afronding van het constitutioneel proces. Anderzijds blijven er ook punten van zorg bestaan. Punten van zorg zijn in het bijzonder gevallen van marteling, straffeloosheid van de politie, hardhandig optreden tegen vreedzame demonstranten en geweld tegen en intimidatie van vrouwen.

De goederen waarvoor een exportvergunning is verleend, zijn gezien hun aard niet inzetbaar bij schendingen van mensenrechten. Bovendien worden de goederen geleverd aan de Egyptische Marine, die niet betrokken is bij geconstateerde mensenrechtenschendingen, en zullen zij niet door veiligheidstroepen bij de ordehandhaving van protesten kunnen worden gebruikt.

– *Criterion 3 (interne conflicten):*

Egypte heeft in 2012 vooruitgang laten zien in de democratische transitie: democratische presidentsverkiezingen, installatie van een burgerregering en afronding van het grondwettelijk proces. De politieke situatie in Egypte blijft evenwel onrustig. Het ontbreekt vooralsnog aan daadwerkelijke dialoog tussen de president en (een deel van de) oppositie over de politieke en economische situatie van het land. Bij grootschalige demonstraties eind 2012 en begin 2013 tussen voor- en tegenstanders van president Morsi zijn enkele tientallen doden en honderden gewonden gevallen.

De Egyptische Marine is niet betrokken bij deze punten van zorg. De goederen zijn bovendien niet inzetbaar bij interne conflicten en kunnen daarom niet bijdragen aan een eventuele verslechtering van de interne situatie in Egypte.

– *Criterion 4 (regionale stabiliteit):*

Egypte probeert constructief bij te dragen aan het vredesproces in het Midden-Oosten. De Egyptische president Morsi heeft verklaard het bestaande vredesakkoord tussen Egypte en Israël te zullen handhaven. Medio november 2012 bemiddelde Egypte tijdens het Gaza-conflict met succes tussen Israël en Hamas, hetgeen resulteerde in een bestand tussen de strijdende partijen. Voorts is het land een bondgenoot van de VS (dat de uitvoer voor de gehele systemen heeft goedgekeurd) in de strijd tegen het terrorisme. De goederen zullen niet bijdragen aan destabilisatie in de regio.

– *Criterion 5 (veiligheid Nederland en bondgenoten):*

De goederen zullen worden ingezet op zee. Daarbij kan worden gedacht aan patrouilleren van de Egyptische territoriale wateren, piraterijbestrijding en het controleren van scheepvaartverkeer. Bij een dergelijke inzet is de veiligheid van bondgenoten niet in het geding en hebben Nederland en de bredere internationale gemeenschap juist belang bij de inzet van de goederen.

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 218

**BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 maart 2013

Tijdens het Algemeen Overleg over het wapenexportbeleid op 14 februari jl. (Kamerstuk 22 054, nr. 216) hebben wij toegezegd uw Kamer conform de versnelde procedure per brief te informeren over het kabinetsbesluit om al dan niet een exportvergunning te verlenen voor de levering van overtollig landmachtmaterieel aan Jordanië.

Met deze brief willen wij u laten weten dat de exportvergunning voor deze verkoop nog niet is aangevraagd. De aanvraag van deze vergunning wordt pas eind 2013 verwacht. Tegen die tijd zullen wij u, conform de versnelde parlementaire rapportage bij de afgifte van een exportvergunning van € 2 miljoen of meer, na de vergunningafgifte per brief informeren over de toetsing aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport.

Voor verdere uitleg over de procedure bij verkoop van overtollig defensiematerieel verwijzen wij naar de zojuist verzonden kamerbrief over de procedure bij de vergunningverlening voor export van militaire en dual use goederen dd. 27 maart jl. (Kamerstuk 22 054, nr. 217).

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 219

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 april 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000 (Kamerstuk 22 054, nr. 181) doen wij uw Kamer onderstaande informatie toekomen over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 4.000.000,- voor uitvoer van militair materieel naar Oman.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van een trainingssysteem en toebehoren daarvoor ter bediening van een C2-systeem (command and control) naar Oman. Eindgebruik van dit systeem komt ten behoeve van de marine van Oman.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- *Criterion 2 (mensenrechten)*: De mensenrechtensituatie in Oman kent aandachtspunten, met name op het gebied van de vrijheid van vereniging en vergadering en de vrijheid van meningsuiting. Kritiek op de sultan wordt bijvoorbeeld niet geaccepteerd en kan leiden tot arrestaties. Gelet op de aard van de goederen (trainingssysteem) en de eindgebruiker (de marine van Oman) is niet te verwachten dat deze zullen bijdragen aan schendingen van mensenrechten of zullen worden ingezet tegen de burgerbevolking.
- *Criterion 3 (interne conflicten)*: In 2011 kwam het enkele malen tot onlusten en botsingen tussen ordetroepen en demonstranten. Hierbij

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

vielen in totaal twee dodelijke slachtoffers. Aan de eisen van de demonstranten, gericht op sociaaleconomische en politieke hervormingen, is meteen na de demonstraties deels tegemoet gekomen. Sindsdien zijn demonstraties vreedzaam verlopen en stellen de ordetroepen zich terughoudend op.

Gezien de terughoudende opstelling van de ordetroepen is het niet waarschijnlijk dat een gewelddadige escalatie plaatsvindt. Bovendien zal de uitvoer van het trainingssysteem gezien de eindgebruiker en de aard van de goederen niet bijdragen aan mogelijk hernieuwde interne spanningen.

- *Criterion 4 (regionale stabiliteit)*: Op het gebied van veiligheid en economie onderhoudt Oman nauwe betrekkingen met de Verenigde Staten en de landen van de Europese Unie. Daarnaast speelt Oman een actieve rol in de bestrijding van piraterij in de wateren bij Somalië. De versterking van de marine van Oman draagt hieraan bij.
- *Criterion 7 (omleidingsrisico)*: Gezien de aard van de goederen en het feit dat ze geleverd worden aan de marine van Oman is het omleidingsrisico erg klein.

De minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

---

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 221

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 april 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181) ontvang uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 3.100.001,- voor uitvoer van militair materieel via het VK naar Algerije.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van datamanagementsystemen en toebehoren daarvoor naar Algerije. Eindgebruik van dit systeem komt ten behoeve van de marine van Algerije en dient voor communicatie tussen schepen en helikopters.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- *Criterion 2 (mensenrechten)*: Hoewel de mensenrechtensituatie in Algerije nog punten van zorg laat zien, zijn er in de afgelopen jaar bemoedigende ontwikkelingen geweest. Zo is het aantal klachten over machtsmisbruik door overheidstroepen afgenomen en stond Algerije recent een aantal tot dan verboden NGO's toe om activiteiten te ontplooiën (Amnesty International, Human Rights Watch, International Red Cross). Op het gebied van persvrijheid steekt Algerije positief af bij de buurlanden. Gelet op de aard van de goederen (datamanagement-systemen) en de eindgebruiker (de marine van Algerije) is niet te

---

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

verwachten dat deze zullen bijdragen aan schendingen van mensenrechten.

- *Criterion 3 (interne conflicten)*: De recente onrust in andere landen in de regio is niet overgeslagen naar Algerije. Naar aanleiding van een aantal demonstraties in de periode van 6 februari tot 12 februari 2011, gericht op verbetering van de sociaal-economische omstandigheden, heeft president Bouteflika op 14 april 2011 hervormingen aangekondigd. De verkiezingswet in het land werd herzien om de parlementaire democratie te verbeteren en de noodtoestand (van kracht sinds 9 februari 1992) werd opgeheven. Opheffing van de noodtoestand was een van de belangrijkste eisen van de oppositie. Op dit moment is de situatie rustig. Algerije heeft een legitieme veiligheidsbehoefte om zich te beschermen tegen terreuracties van islamitisch-fundamentalistische organisaties als de Al-Qaida au Maghreb Islamique. Deze organisatie heeft met aanslagen vele tientallen doden op zijn naam staan. Algerije heeft aangegeven belangstelling te hebben voor concrete samenwerking met de EU inzake terrorismebestrijding, en ook Nederland werkt met Algerije samen op dit gebied. Betreffende goederen kunnen bijdragen aan terrorismebestrijding.
- *Criterion 4 (regionale stabiliteit)*: De relatie van Algerije met buurland Marokko ligt nog altijd gevoelig. Algerije steunt sinds 1976 de onafhankelijkheidsbeweging Polisario in zijn strijd tegen Marokko over de Westelijke Sahara. Onder auspiciën van de VN trachten beide partijen al geruime tijd tot overeenstemming te komen over dit conflict. De grenzen met Marokko zijn sinds 1994 gesloten na beschuldigingen van Algerijnse betrokkenheid bij een terroristische aanslag op een hotel in Marrakech. De spanningen zijn echter van politieke aard en een escalatie in militaire zin is momenteel vrijwel uitgesloten.

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

---

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 221

**BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 april 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000 (Kamerstuk 22 054, nr. 181) ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 3.100.001 voor uitvoer van militair materieel via het VK naar Algerije.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van datamanagementsystemen en toebehoren daarvoor naar Algerije. Eindgebruik van dit systeem komt ten behoeve van de marine van Algerije en dient voor communicatie tussen schepen en helikopters.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- *Criterion 2 (mensenrechten)*: Hoewel de mensenrechtensituatie in Algerije nog punten van zorg laat zien, zijn er in de afgelopen jaar bemoedigende ontwikkelingen geweest. Zo is het aantal klachten over machtsmisbruik door overheidstroepen afgenomen en stond Algerije recent een aantal tot dan verboden NGO's toe om activiteiten te ontplooiën (Amnesty International, Human Rights Watch, International Red Cross). Op het gebied van persvrijheid steekt Algerije positief af bij de buurlanden. Gelet op de aard van de goederen (datamanagement-systemen) en de eindgebruiker (de marine van Algerije) is niet te

---

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

verwachten dat deze zullen bijdragen aan schendingen van mensenrechten.

- *Criterion 3 (interne conflicten)*: De recente onrust in andere landen in de regio is niet overgeslagen naar Algerije. Naar aanleiding van een aantal demonstraties in de periode van 6 februari tot 12 februari 2011, gericht op verbetering van de sociaal-economische omstandigheden, heeft president Bouteflika op 14 april 2011 hervormingen aangekondigd. De verkiezingswet in het land werd herzien om de parlementaire democratie te verbeteren en de noodtoestand (van kracht sinds 9 februari 1992) werd opgeheven. Opheffing van de noodtoestand was een van de belangrijkste eisen van de oppositie. Op dit moment is de situatie rustig.

Algerije heeft een legitieme veiligheidsbehoefte om zich te beschermen tegen terreuracties van islamitisch-fundamentalistische organisaties als de Al-Qaida au Maghreb Islamique. Deze organisatie heeft met aanslagen vele tientallen doden op zijn naam staan. Algerije heeft aangegeven belangstelling te hebben voor concrete samenwerking met de EU inzake terrorismebestrijding, en ook Nederland werkt met Algerije samen op dit gebied. Betreffende goederen kunnen bijdragen aan terrorismebestrijding.

- *Criterion 4 (regionale stabiliteit)*: De relatie van Algerije met buurland Marokko ligt nog altijd gevoelig. Algerije steunt sinds 1976 de onafhankelijkheidsbeweging Polisario in zijn strijd tegen Marokko over de Westelijke Sahara. Onder auspiciën van de VN trachten beide partijen al geruime tijd tot overeenstemming te komen over dit conflict. De grenzen met Marokko zijn sinds 1994 gesloten na beschuldigingen van Algerijnse betrokkenheid bij een terroristische aanslag op een hotel in Marrakech. De spanningen zijn echter van politieke aard en een escalatie in militaire zin is momenteel vrijwel uitgesloten.

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 223

**BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 juni 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181) doen wij uw Kamer onderstaande informatie toekomen over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 345.000.000,00- voor uitvoer van militair materieel naar Indonesië.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van delen, toebehoren, training en technologie voor fregatten naar Indonesië. Eindgebruik van deze goederen komt ten behoeve van de Indonesische marine. De uitvoervergunning heeft geen betrekking op complete wapensystemen, maar op delen en subsystemen die deels via een werf in Roemenië en deels rechtstreeks naar een werf in Indonesië, waar de eindassemblage van de fregatten plaatsvindt, zullen worden uitgevoerd. Omdat de levering van de schepen echter geheel onder de supervisie van het Nederlandse bedrijf staat, is besloten deze uitvoervergunning toch versneld aan uw Kamer te notificeren, hoewel dit volgens de selectiecriteria uit de brief van 10 juni 2011 niet noodzakelijk is.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- criterium 2 (mensenrechten): Indonesië is een belangrijke, gerespecteerde partner van Nederland. Indonesië is een stabiele democratie, waar vrije en eerlijke verkiezingen plaatsvinden. De pers is vrij, er is

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

een levendig maatschappelijk middenveld en er is officieel een hoge mate van tolerantie. Bescherming van mensenrechten is (grond-)wettelijk vastgelegd; naleving is incidenteel een punt van zorg. Gelet op de aard van de goederen en de eindgebruiker is niet te verwachten dat deze zullen bijdragen aan schendingen van mensenrechten.

- Criterion 3 (interne conflicten): De interne veiligheidssituatie in Indonesië is het afgelopen decennium sterk verbeterd. Het gewapende conflict in Aceh kwam in 2005 ten einde na een vredesakkoord tussen de Indonesische regering en de verzetsbeweging GAM. Dit akkoord houdt stand en inmiddels vonden vrije en eerlijke verkiezingen plaats in Aceh.

In Papua blijven interne spanningen bestaan en doen zich af en toe gewelddadige incidenten voor. Het gaat hierbij onder meer om activiteiten van veiligheidstroepen, al dan niet in reactie op acties van de gewapende afscheidingsbeweging OPM, tribaal geïnspireerde conflicten en geweld in de criminele sfeer. Het beleid van de Indonesische regering is in eerste instantie gericht op de sociaaleconomische ontwikkeling van Papua, en daarnaast worden ook stappen gezet om een dialoog te voeren met vertegenwoordigers van de inheemse bevolking.

Het ligt niet voor de hand dat onderhavige goederen zullen bijdragen aan het toenemen van interne spanningen, mede gelet op het feit dat materieel van de Indonesische marine hierbij niet wordt ingezet.

- Criterion 4 (regionale stabiliteit): Indonesië heeft een aantal lopende grensgeschillen. Indonesië en Maleisië werken aan een diplomatieke oplossing voor hun grensgeschil. Hoewel de relatie tussen beide landen soms wat gespannen is, is escalatie en inzet van militaire middelen onwaarschijnlijk. Bestaande territoriale geschillen werden tot nu toe via het Internationaal Gerechtshof in Den Haag beslecht (eilanden Sipadan en Ligitan).
- Criterion 7 (omleidingsrisico): Gezien de aard van de goederen en het feit dat ze geleverd worden aan de marine van Indonesië is het omleidingsrisico verwaarloosbaar.

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 227

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 juli 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181) ontvang uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 52.306.707,00 voor uitvoer van militair materieel naar Singapore.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een tweetal exportvergunningen verkregen voor de uitvoer van Surveillance Radar Systemen met Identification Friend or Foe systemen, type NS 106 naar Singapore en voor de uitvoer van test- en meetapparatuur voor deze systemen. Eindgebruiker van deze goederen is de marine van Singapore. De goederen dienen ter beveiliging van de Singaporese marineschepen.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- criterium 2 (mensenrechten): Singapore is een belangrijke, gerespecteerde partner van Nederland. Singapore is een stabiele democratie, waar vrije en eerlijke verkiezingen plaatsvinden. De pers is vrij en er is een levendig maatschappelijk middenveld. Bescherming van mensenrechten is (grond-)wettelijk vastgelegd; naleving is incidenteel een punt van zorg. Gelet op de aard van de goederen en de eindgebruiker is niet te verwachten dat deze zullen bijdragen aan schendingen van mensenrechten.

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

- criterium 3 (interne conflicten): In Singapore is geen sprake van interne conflicten waarbij deze goederen een rol zouden kunnen spelen.
- criterium 4 (regionale stabiliteit): De relatie van Singapore met landen in de regio is goed.
- criterium 7 (omleidingsrisico): Gezien de aard van de goederen en het feit dat ze geleverd worden aan de marine van Singapore is het omleidingsrisico verwaarloosbaar.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 228

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 juli 2013

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van radarvuurleidingsystemen en onderdelen daarvoor met eindbestemming Taiwan. De transactie vindt plaats in het kader van groot onderhoud aan eerder geleverde systemen. Voor de eenmalige levering van dergelijke systemen en daaropvolgend onderhoud zijn in het begin van de jaren tachtig contracten getekend. De Chinese autoriteiten zijn destijds geïnformeerd over deze contracten die daarmee pasten binnen de afspraken die met de Chinese autoriteiten zijn gemaakt in het Joint Communiqué van 1 februari 1984 (zie hieronder). Dit laatste geldt ook voor de huidige levering.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- **Criterion 1 (internationale verplichtingen):** Voor dit criterium geldt dat op het ontvangende land geen wapenembargo moet rusten. Op 1 februari 1984 kwamen China en Nederland een «Joint Communiqué» overeen waarin Nederland het één-China beleid bevestigde en verklaarde geen toestemming meer te zullen verlenen voor nieuwe vergunningaanvragen voor de levering van wapens aan Taiwan. Een uitzondering werd echter gemaakt voor de uitvoer van goederen die dienen ter onderhoud en het operationeel houden van eerder door Nederlandse bedrijven geleverde goederen op grond van verplichtingen die zijn aangegaan vóór ondertekening van het betreffende Communiqué. De onderhavige transactie valt onder deze uitzondering.

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

- Criterion 2 (mensenrechten): Voor dit criterium geldt dat er een direct verband moet zijn tussen geconstateerde mensenrechtenschendingen in het land van eindbestemming, de goederen en de eindgebruiker van de goederen.
Ondanks het feit dat Taiwan internationale verdragen niet mag ondertekenen waarborgt de grondwet, en de daarvan afgeleide wetgeving, naleving van de fundamentele rechten van de mens in Taiwan. Sinds het aantreden van de Democratische Progressieve Partij als «regering» in 2000 is verbetering van de mensenrechten een speerpunt van het beleid geworden en worden de mensenrechten in toenemende mate gerespecteerd. Wel is onlangs de doodstraf weer uitgevoerd in Taiwan, waarop door de Europese Unie met zorg is gereageerd.

- Criterion 3 (interne conflicten) en criterium 4 (regionale stabiliteit): De relatie tussen China en Taiwan is nog altijd gespannen. De economische banden tussen China en Taiwan zijn de afgelopen jaren verbeterd en hebben tot enige stabilisatie van de relatie tussen beide partijen geleid, getuige ook de overeenkomsten die tussen Peking en Taipei zijn gesloten. Omdat in 2012 de Taiwanese «president» Ma Ying-Jeou is herkozen, zal het beleid van het aanhalen van economische banden met China naar waarschijnlijkheid worden voortgezet. De onderhavige leverantie zal geen negatieve invloed hebben op deze relatie.

- Criterion 6 (internationale verplichtingen van Taiwan): Taiwan kan geen partij worden bij internationale verdragen zoals het Biologische Wapens Verdrag, het Chemische Wapens Verdrag en het Non-proliferatie Verdrag. Immers, alleen staten kunnen partij worden bij deze verdragen; Taiwan wordt door de EU, inclusief Nederland, niet als staat erkend. Taiwan houdt zich wel aan de verplichtingen die voortvloeien uit bovengenoemde internationale verdragen en accepteert bilaterale controles die worden uitgevoerd conform de richtlijnen van internationale organisaties zoals de IAEA.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2012–2013

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 231

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 augustus 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s.

van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181) ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 21.200.000,00 voor uitvoer van militair materieel naar Algerije.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van radar- en C3 (*command, control and communication*) systemen naar Algerije via China, alwaar de Algerijnse marine 3 korvetten heeft besteld. Eindgebruiker van deze goederen is de marine van Algerije, ten behoeve van terrorismebestrijding en landsverdediging. De radar- en C3 systemen zullen in China door personeel van het Nederlandse bedrijf gedeeltelijk ingebouwd worden in 3 korvetten (enkel de niet gevoelige hard- en software), waarna de gevoelige hard- en software in Algerije definitief zullen worden geïnstalleerd. Dit is onderdeel van de maatregelen die zijn genomen om ongewenste kennisgeving van informatie door Chinese bedrijven of overheidsinstanties te voorkomen.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

Criterion 2 (mensenrechten): Bij de Algerijnse overheid bestaat enerzijds de politieke wil te voldoen aan de internationale mensenrechtenstandaarden, anderzijds komen mensenrechtenschendingen nog steeds voor. Er is sprake van spanningen tussen seculiere en islamitische stromingen waar de overheid grip op wil houden. Zo is er een strakke overheidscontrole op religie. Op het gebied van persvrijheid steekt Algerije positief af in de gehele Arabische regio. Gelet op de aard van de goederen (radar- en C3 systemen) en de eindgebruiker (de marine van Algerije) is niet te verwachten dat deze zullen bijdragen aan schendingen van mensenrechten.

Criterion 3 (interne conflicten): De onrust in andere landen in de regio is niet overgeslagen naar Algerije. Naar aanleiding van een aantal demonstraties in de periode van 6 februari tot 12 februari 2011, gericht op verbetering van de sociaaleconomische omstandigheden, heeft president Bouteflika op 14 april 2011 hervormingen aangekondigd. De verkiezingswet in het land werd herzien om de parlementaire democratie te verbeteren en de noodtoestand (van kracht sinds 9 februari 1992) werd opgeheven. Opheffing van de noodtoestand was een van de belangrijkste eisen van de oppositie. Op dit moment is de situatie rustig.

Algerije heeft een legitieme veiligheidsbehoefte om zich te beschermen tegen terreuracties zoals van islamitisch-fundamentalistische organisaties als de Al-Qaida au Maghreb Islamique. Deze organisatie heeft met aanslagen vele tientallen doden op zijn naam staan. Algerije heeft aangegeven belangstelling te hebben voor concrete samenwerking met de EU inzake terrorismebestrijding, en ook Nederland werkt met Algerije samen op dit gebied. Betreffende goederen kunnen bijdragen aan terrorismebestrijding op zee.

Criterion 4 (regionale stabiliteit): De relatie van Algerije met buurland Marokko ligt nog altijd gevoelig. Algerije steunt sinds 1976 de onafhankelijkheidsbeweging Polisario in zijn strijd tegen Marokko in de Westelijke Sahara. Onder auspiciën van de VN trachten beide partijen al geruime tijd tot overeenstemming te komen over dit conflict. De grenzen met Marokko zijn sinds 1994 gesloten na beschuldigingen van Algerijnse betrokkenheid bij een terroristische aanslag op een hotel in Marrakech. De spanningen zijn echter van politieke aard en een escalatie in militaire zin is vrijwel uitgesloten.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2013–2014

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 234

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 november 2013

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181), ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 3.000.000,- voor uitvoer van militair materieel via Zuid-Korea naar Indonesië.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van communicatiesystemen, via Zuid-Korea, naar Indonesië. Deze communicatiesystemen zullen worden geïnstalleerd op onderzeeboten die in Zuid-Korea worden gebouwd voor de Indonesische marine. Deze onderzeeboten zullen worden ingezet voor de beveiliging van Indonesische territoriale wateren, in het bijzonder de maritieme zeeroutes binnen deze wateren.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- **criterium 2 (mensenrechten en IHR)**
Indonesië is een belangrijke, gerespecteerde democratische partner van Nederland. Indonesië is een stabiele democratie, waar vrije en eerlijke verkiezingen plaatsvinden. De pers is vrij, er is een levendig maatschappelijk middenveld en er is officieel een hoge mate van tolerantie. Bescherming van mensenrechten is (grond-)wettelijk vastgelegd. Naleving is incidenteel een punt van zorg, bijvoorbeeld

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008.

waar het gaat om bescherming van (religieuze) minderheden op lokaal niveau, de situatie in Papua, incidentele straffeloosheid van veiligheidsdiensten en disproportioneel hoge straffen voor politieke activisten.

De goederen waarvoor een exportvergunning is verleend, zijn gezien hun aard niet inzetbaar bij schendingen van mensenrechten. Bovendien worden de goederen uiteindelijk geleverd aan de Indonesische marine, die niet betrokken is bij geconstateerde mensenrechtenschendingen.

- criterium 3 (interne conflicten)

De interne veiligheidssituatie in Indonesië is het afgelopen decennium sterk verbeterd. Het gewapende conflict in Atjeh kwam in 2005 ten einde na een vredesakkoord tussen de Indonesische regering en de verzetsbeweging GAM. Dit akkoord houdt stand en inmiddels vonden vrije en eerlijke verkiezingen plaats in Atjeh.

In Papua blijven interne spanningen bestaan en doen zich af en toe gewelddadige incidenten voor. Dit zijn o.a. gewapende acties door de onafhankelijkheidsbeweging Organisasi Papua Merdeka (OPM), gewelddadige conflicten tussen stammen onderling en acties van politie en leger tegen de OPM en andere vermeende opstandelingen. De politie is eerstverantwoordelijk voor de ordehandhaving. Het beleid van de Indonesische regering is voornamelijk gericht op verbetering van de sociaal-economische ontwikkelingen van Papua. Daarnaast worden stappen gezet om een dialoog te voeren met vertegenwoordigers van de inheemse bevolking.

Onderhavige goederen zijn bestemd voor de Indonesische marine en zullen niet bijdragen aan het toenemen van interne spanningen.

- criterium 4 (regionale stabiliteit)

Indonesië heeft een aantal langlopende grensgeschillen.

Indonesië en Maleisië werken aan een diplomatieke oplossing voor hun grensgeschil. Escalatie en inzet van militaire middelen is zeer onwaarschijnlijk, beide landen werken ook goed samen in regionale verbanden als ASEAN en APEC. Bestaande territoriale geschillen werden tot nu toe via het Internationaal Gerechtshof in Den Haag beslecht (eilanden Sipadan en Ligitan).

Ook voor de grensgeschillen tussen Indonesië en Oost-Timor geldt dat escalatie niet waarschijnlijk is. Beide landen zoeken een juridische oplossing via het *East Timor-Indonesia Boundary Committee* en het Internationaal Gerechtshof.

De minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen